

सत्यमेव जयते
गुजरात सरकार

नाएाभंत्री श्री कनुलाघ ढेसाघ अंढाजपत्र प्रपचन २०२३-२४ (लाग-क)

“मेरा जीवन ही मेरा संदेश है”

विठ्ठललाघ पढेल लवन

गुजरात विधानसला

गुजरात विधानसला
२४भी ङेब्रुआरी, २०२३

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

ગુજરાતના પનોતાપુત્ર અને માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ કંડારેલા વિકાસપથ પર ગુજરાત સતત આગળ વધી રહ્યું છે. આ વિકાસ પર વિશ્વાસ મૂકી, ગુજરાતની સાડા છ કરોડ જનતાએ ૧૫મી વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં પ્રચંડ બહુમતીથી અમને જનાદેશ આપ્યો છે. અમારી સરકારવતી લોકશાહીના આ મંદિરમાંથી જનાદેશ માટે ગુજરાતની પ્રજાનો હૃદયપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરું છું. વિકાસની આ વણથંભી યાત્રાને ચાલુ રાખવા માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના નેતૃત્વ હેઠળની અમારી સરકાર કૃતસંકલ્પ છે.

તીવ્ર ગતિએ વિકાસ પામી ભારત વિકસિત દેશોની હરોળમાં સામેલ થવા તરફ અગ્રેસર છે અને વિશ્વની પાંચમી સૌથી મોટી અર્થવ્યવસ્થા બનેલ છે. ભારત પ્રાચીનકાળની વિશ્વગુરૂની ઓળખ પુનઃપ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે. વિશ્વના મોટા ઓગણીસ દેશો અને યુરોપિયન યુનિયનના સમૂહ G-૨૦ નું વર્ષ ૨૦૨૩ માટે નેતૃત્વ કરવાનું ગૌરવ દેશને પ્રાપ્ત થયેલ છે. સ્વપ્નદ્રષ્ટા માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ અમૃતકાળમાં વિકસિત ભારતના નિર્માણ માટે વર્ષ ૨૦૨૭ સુધીમાં દેશને ૫ ટ્રિલીયન યુ.એસ.ડોલર અને વર્ષ ૨૦૩૨ સુધીમાં ૧૦ ટ્રિલીયન યુ.એસ.ડોલરનું અર્થતંત્ર બનાવવાની હાકલ કરી છે.

દેશની કુલ વસ્તીના ૫% જેટલી વસ્તી ધરાવતા ગુજરાતે વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં દેશના કુલ જી.ડી.પી.માં ૮.૩૬%નો ફાળો નોંધાવેલ છે. દેશના મોટા રાજ્યોમાં, છેલ્લા દશકમાં સરેરાશ ૧૨.૫૬%નો વાર્ષિક વિકાસ દર(CAGR) નોંધાવી ગુજરાતે દેશના ગ્રોથ એન્જિનનું બિરુદ મેળવેલ છે. આગામી વર્ષોમાં દેશના અર્થતંત્રમાં ગુજરાતનો ફાળો ૧૦% કે તેથી વધુ થાય તે માટે અર્થતંત્રના દરેક ક્ષેત્રને વેગ આપી વિકાસની ગતિને વધારવાની અમારી સરકારની નેમ છે.

ગુજરાતના વેગવંતા વિકાસની અમારી પરિકલ્પનાના **પાંચ મુખ્ય સ્તંભ** છે. વિકાસનો **પહેલો સ્તંભ** સમાજના ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદ વર્ગને પાયાની સુવિધાઓ સાથે સામાજિક સુરક્ષા ઉપલબ્ધ કરાવવાનો છે. તેઓ આ વિકાસ યાત્રામાં સહભાગી થાય તે અમારી સરકારની પ્રાથમિકતા છે. સમતોલ વિકાસના લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે માનવ સંસાધનનો વિકાસ **દ્વિતીય સ્તંભ** છે. જન સુખાકારી તેમજ આર્થિક સમૃદ્ધિને વધારે સુદૃઢ બનાવવા, વિશ્વસ્તરીય આંતરમાળખાકિય સવલતો ઊભી કરવી એ અમારો **તૃતીય સ્તંભ** છે. ખાનગી રોકાણને પ્રોત્સાહન આપી કૃષિ, ઔદ્યોગિક અને સેવાક્ષેત્રે, ખાસ કરીને પ્રવાસન ઉદ્યોગ થકી, રોજગારની નવી તકોનું સર્જન કરવાનો આ વિકાસ યાત્રાનો **ચોથો સ્તંભ** છે. **પાંચમો સ્તંભ** ગ્રીન ગ્રોથ થકી પર્યાવરણની જાળવણી અને ઉપલબ્ધ સંસાધનોનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરવાનો છે.

છેલ્લાં બે દશકમાં ગુજરાતમાં સર્વસમાવેશક વિકાસનો મજબૂત પાયો નાખવામાં આવેલ છે. આ પાયા પર અમૃતકાળ માટે ગુજરાતના સામાજિક અને આર્થિક વિકાસની દિશા નિર્ધારિત કરતું અંદાજપત્ર લઈને હું આ સન્માનનીય ગૃહ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયો છું. આવનારી પેઢીના ઉજ્જવળ ભવિષ્ય માટે અમારી સરકારનું પાંચ વર્ષનું વિઝન અને આગામી વર્ષની અંદાજપત્રીય જોગવાઈઓ હું પ્રસ્તુત કરું છું.

પ્રથમ સ્તંભ : ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદ વર્ગ માટે પાયાની સુવિધાઓ સહિત સામાજિક સુરક્ષા માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે ₹બે લાખ કરોડનો ખર્ચ.

સમાજના ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદ વર્ગોને સામાજિક સુરક્ષા અને પાયાની સવલતો આપવાની લોકશાહીથી ચૂંટાયેલી સરકારોની નૈતિક જવાબદારી છે. જે અમારી વિકાસની પરિકલ્પનાનો પ્રથમ સ્તંભ પણ છે. ગયા વર્ષે અમારી સરકારે વિધવા સહાય, વૃદ્ધ પેન્શન યોજના, જરૂરિયાતમંદ વર્ગો તેમજ દિવ્યાંગો માટે સ્કોલરશીપ જેવી વિવિધ યોજનાઓના વ્યાપ તેમજ સહાયમાં ધરખમ વધારો કરેલ હતો. આ યોજનાઓમાં અપાતી સહાયની રકમ લાભાર્થીઓના બેંક ખાતામાં સીધી અને નિયમિત રીતે, આધારનંબર સાથે જોડીને ડી.બી.ટી.ના માધ્યમથી પહોંચાડવાની સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા અમે અમલી કરેલ છે.

વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં વનબંધુ કલ્યાણ યોજના-૨ થકી આદિજાતિ વિસ્તાર અને લોકોના વિકાસ માટે ₹૧ લાખ કરોડના ખર્ચ માટે અમારી સરકારે પ્રતિબદ્ધતા વ્યક્ત કરેલ હતી. વનબંધુ કલ્યાણ યોજના-૧ અને ૨ ના પ્રોત્સાહક પરિણામો મળેલ છે. આદિમજુથો જેમ કે કોટવાળિયા, કોલઘા, કાથોડી, સીદ્દી, પઢાર તેમજ હળપતિઓના આગામી બે વર્ષમાં સર્વાંગી વિકાસ માટે **મુખ્યમંત્રી આદિમજાતિ સર્વાંગી ઉત્કર્ષ યોજના**ની હું જાહેરાત કરું છું.

શહેરી અને ગ્રામીણ વિસ્તારમાં ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદ કુટુંબોને પાયાની સુવિધાઓ અને શૌચાલય સાથેના આવાસો પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના અંતર્ગત, સમયબદ્ધ રીતે પૂર્ણતાના લક્ષ્ય સાથે ઉપલબ્ધ કરાવવા અમે વિશેષ પગલાંઓ લીધેલ છે. આગામી ત્રણ વર્ષમાં બાકી રહેતા તમામ પાત્રતા ધરાવતાં કુટુંબોને આવાસ માટેની સહાય ઉપલબ્ધ કરાવવાનું અમારું દ્યેય છે.

સર્વગ્રાહી અને સંતુલિત વિકાસની આ યાત્રા આગળ ઘપાવતા શ્રમયોગીઓના કલ્યાણ માટે હું **મુખ્યમંત્રી શ્રમિક બસેરા યોજના**ની જાહેરાત કરું છું. કામના સ્થળથી નજીક પાયાની સવલતો સાથેની રહેણાંકની વ્યવસ્થા શ્રમિકના કુટુંબ માટે ખુશહાલી પણ લાવશે. શ્રમિકોને ₹૫ ના નજીવા દરે ભોજન ઉપલબ્ધ કરાવતી શ્રમિક અન્નપૂર્ણા યોજનાનો વ્યાપ વધારી નવા ૧૫૦ કેન્દ્રો શરૂ કરવામાં આવશે.

સામાજિક સુરક્ષાની આવી વિવિધ કલ્યાણકારી યોજનાઓનો લાભ રાજ્યના જરૂરિયાતમંદ કુટુંબ સુધી પહોંચે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે પ્રત્યેક કુટુંબને **કુટુંબ ઓળખપત્ર** આપવામાં આવશે. ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદલક્ષી આવી તમામ યોજનાઓને સઘન બનાવવા આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે **₹૨ લાખ કરોડ**નો ખર્ચ કરવામાં આવશે.

દ્વિતીય સ્તંભ : માનવ સંસાધન વિકાસ માટે આગામી ૫ વર્ષમાં અંદાજે ₹૪ લાખ કરોડનો ખર્ચ.

સમાજનો દરેક વર્ગ પોતાના બાળકોના ઉજ્જવળ ભવિષ્ય માટે વિશેષ પ્રયત્નો કરે છે તે સર્વ વિદિત છે. અન્ય વિકસિત અને વિકાસશીલ રાષ્ટ્રોની સરખામણીમાં ભારતનું માનવધન યુવાન છે. અમૃતકાળમાં ભારતના યુવાધનનું **કેમોગ્રાફિક ડિવિડન્ડ** ઉંચા વિકાસદર તરફ લઈ જનાર છે. ગુજરાતના માનવ સંસાધનનો સર્વાંગી વિકાસ કરી માનવ વિકાસ સૂચકાંકમાં વધારો કરવાનું અમારું દ્યેય છે.

ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદ વર્ગના લોકોને રાહતદેરે અનાજની સાથે, વિશેષ પ્રોટીન અને વિટામિનયુક્ત પોષક આહાર ઉપલબ્ધ કરાવવા અમે વ્યવસ્થા કરેલ છે. દરેક વયજૂથના લાભાર્થીઓ ખાસ કરીને સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓ, બાળકો, કિશોરીઓ અને વિદ્યાર્થીઓના આરોગ્યની નિયમિત ચકાસણી કરવામાં આવે છે, તે વ્યવસ્થાને વધારે સુદૃઢ કરવામાં આવશે. દરેક વર્ગની ખાસ જરૂરિયાત મુજબ વિશેષ પોષક આહાર સતત મળી રહે તે અમારી સરકાર સુનિશ્ચિત કરશે.

આપણા ખોરાકમાં પોષક અને સુપાર્ય જાડા ધાનનો ઉપયોગ સદીઓથી પ્રચલિત હતો, જેનું મહત્વ સ્વીકારી સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘે વર્ષ ૨૦૨૩ને **મિલેટ વર્ષ** જાહેર કરેલ છે. આગામી વર્ષથી મધ્યાહન ભોજન અને આંગણવાડીમાં આવા શ્રીઅન્ન (મિલેટ)નો સમાવેશ કરવાનો અમે નિર્ધાર કર્યો છે. લોકોમાં શ્રીઅન્નનો ઉપયોગ વધારવા વાજબી ભાવની અનાજની દુકાનોના વિતરણમાં તેનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

પ્રધાનમંત્રી જનઆરોગ્ય-મા યોજના અંતર્ગત પાત્રતા ધરાવતા પરિવારોને કેશલેસ આરોગ્ય સારવાર આપવામાં આવે છે. આ યોજના અંતર્ગત રાજ્યના ૮૫ લાખ જેટલા કુટુંબો સરકારી અને ખાનગી ક્ષેત્રની ૨૦૦૦ કરતા વધુ હોસ્પિટલોના નેટવર્ક મારફત નિઃશુલ્ક સારવાર મેળવી રહેલ છે. આ યોજનામાં કુટુંબદીઠ વીમાની વાર્ષિક મર્યાદા ₹૫ લાખથી વધારીને ₹૧૦ લાખ કરવાની હું જાહેરાત કરું છું.

₹૪૨૦૦ કરોડની વર્લ્ડ બેંકની લોન તેમજ તાંત્રિક સહાય સાથે “શ્રેષ્ઠ ગુજરાત” બહુ આયામી આરોગ્યલક્ષી યોજનાનો આગામી પાંચ વર્ષમાં અમલ કરવામાં આવશે. આ યોજના દ્વારા પેટા કેન્દ્રથી મેડિકલ કોલેજ સુધીની તમામ આરોગ્ય સંસ્થાઓમાં આરોગ્ય સેવાઓની ગુણવત્તાનું સર્ટીફિકેશન કરાવવામાં આવશે. લેબોરેટરી ઇન્ફોર્મેશન મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ દ્વારા ચેપી રોગો સામે પૂર્વ નિયોજિત પગલાઓનું માળખું ગોઠવવામાં આવશે. કેન્સર અને ડાયાબીટીસ જેવા બિનચેપી રોગોના પૂર્વનિદાન અને સારવાર માટે કેન્દ્રો ઉભા કરવામાં આવશે. આ ઉપરાંત સઘન ઓનલાઇન મોનિટરીંગ માટે આરોગ્ય સમીક્ષા કેન્દ્ર પણ ઊભું કરવામાં આવશે.

શિક્ષણ એ આવનારી પેઢીના વિકાસ માટે પાયાની જરૂરિયાત છે. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓમાં પ્રાથમિક સગવડો સાથે ડિજિટલ શિક્ષણની સગવડો ઊભી કરવા વિશ્વબેંકના સહયોગથી મિશન સ્કૂલ ઓફ એક્સેલન્સ યોજના સરકારે હાથ ધરેલ છે. ₹૧૦ હજાર કરોડના ખર્ચે હાથ ધરાયેલ આ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ૨૦ હજાર મોટી શાળાઓમાં ૫૦ હજાર જેટલા નવા વર્ગખંડો, ૧.૫ લાખ જેટલા જ્ઞાનકુંજ સ્માર્ટ ક્લાસરૂમ, ૨૦ હજાર જેટલી કોમ્પ્યુટર લેબ, ૫ હજાર STEM(સાયન્સ, ટેકનોલોજી, એન્જિનીયરીંગ, મેથ્સ) લેબ્સ અને વોકેશનલ લેબ્સની સુવિધા ૩ વર્ષમાં ઊભી કરવામાં આવશે.

સરકારી ડિગ્રી ઇજનેરી અને પોલિટેકનીક કોલેજો ખાતે રોબોટિક્સ એન્ડ એડવાન્સ મેન્યુફેક્ચરિંગ અંતર્ગત થ્રીડી પ્રિન્ટીંગ, કોડિંગ, AI-ML, ઇલેક્ટ્રીક વ્હિકલ, સેમી કન્ડક્ટર ડીઝાઇન એન્ડ એડવાન્સ વેરીફિકેશન, સાયબર ફિઝીકલ સિસ્ટમ, ક્લાઉડ સર્વિસીસ જેવી ન્યુએજ ટેકનોલોજી માટે સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ સ્થાપવામાં આવશે. આ સેન્ટરો દ્વારા ઇજનેરી અને તકનીકી ક્ષેત્રના અંદાજે ૩૫ હજાર વિદ્યાર્થીઓને વૈશ્વિક હરિફાઇમાં અગ્રેસર બનાવવાનું અમારું ધ્યેય છે. ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં યુવાવર્ગ માટે નેશનલ એજ્યુકેશન પોલિસી અનુસાર શ્રેણીબદ્ધ પગલાંઓ લેવામાં આવી રહેલ છે. તેને વધુ સઘન બનાવવામાં આવશે.

ઓનલાઇન શિક્ષણ અને ડિજિટલ લિટરસી હવે પ્રાથમિક જરૂરિયાત બન્યા છે. ઓનલાઇન શિક્ષણનો વ્યાપ વધારવા દરેક સ્તરે ડિજિટલ લાયબ્રેરીની રચના કરી તેનું નેટવર્ક બનાવવામાં આવશે. યુવાપેઢીને નવતર સાહિત્ય અને શૈક્ષણિક જ્ઞાન સહેલાઈથી ઉપલબ્ધ થાય તે માટે આ લાયબ્રેરીને ઓનલાઇન કનેક્ટિવિટી સાથે ડિજિટલ સાધનોથી સુસજ્જ કરવામાં આવશે.

ગુજરાતના માનવધનના ઉત્તરોત્તર વિકાસ દ્વારા જ્ઞાન આધારિત સમાજ બનાવવા અમે કૃતસંકલ્પ છીએ. અમારા બીજા સ્તંભ એવા માનવ સંસાધન વિકાસ માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે ₹૪ લાખ કરોડનો ખર્ચ કરવામાં આવશે.

તૃતીય સ્તંભ : વિશ્વકક્ષાની આંતરમાળખાકિય સવલતો ઊભી કરવા આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજિત ₹૫ લાખ કરોડનો ખર્ચ.

આવનારું દશક ભૌતિક અને સામાજિક આંતરમાળખાકિય ક્ષેત્રે આમૂલ પરિવર્તન લાવનાર છે. Ease of Living વધારવા અને આંતરરાષ્ટ્રીય મૂડીને આકર્ષવા ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની ગુણવત્તા આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાએ લઈ જવાની જરૂરિયાત છે. ઉચ્ચકક્ષાના આ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરથી ઉત્પાદકતા અને હરિફાઈ વધશે જેના કારણે નવા વ્યવસાયો અને મૂડી રોકાણને પ્રોત્સાહન મળશે તથા લોકોના જીવન સ્તરમાં સુધારો થશે. શહેરી વિકાસ, ઊર્જા, રોડ-રસ્તા, પાણી, આઈ.ટી.કનેક્ટિવિટી જેવા ક્ષેત્રોમાં માળખાકિય સગવડો માટે વધારે નાણાકીય ભંડોળ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે.

શહેરીકરણનું પ્રમાણ વધતા આજે ગુજરાતની આશરે ૪૮% થી વધુ વસ્તી શહેરોમાં વસવાટ કરે છે. શહેરી વિસ્તારો લોકોના વસવાટના જ નહીં પરંતુ આર્થિક વિકાસના પણ કેન્દ્ર બિંદુઓ છે. શહેરી વિસ્તારના આયોજનબદ્ધ વિકાસ માટે ડેવલપમેન્ટ પ્લાન અને ટાઉનપ્લાનીંગ યોજનાઓ થકી આગોતરું આયોજન કરી માળખાકિય સગવડોનો વિકાસ કરવામાં આવશે. શહેરી સુવિધાઓ વધારી આ વિસ્તારમાં રહેતાં લોકોના જીવનસ્તરમાં સુધારો લાવવાનું અમારું આયોજન છે. પીવાનું પાણી, ભૂગર્ભ ગટર, રસ્તાઓ, પ્રાથમિક આરોગ્ય વગેરે માળખાકિય સગવડો તથા પાર્ક, ગાર્ડન, રિવરફ્રન્ટ જેવી સુવિધાઓને લોકસુલભ કરવાનું અમારું ધ્યેય છે.

ઊર્જા એ રાજ્યના ગતિશીલ વિકાસનું ચાલકબળ છે. ગત વર્ષે રાજ્યનો વીજ વપરાશ ૨૨ હજાર મેગાવોટના પીકલોડ સુધી પહોંચેલ છે, જે આગામી દશ વર્ષમાં વધીને ૩૫ હજાર મેગાવોટ જેટલો થવાની શક્યતા છે. આ વધેલી વીજ માંગને પહોંચી વળવા વીજ ઉત્પાદન, ટ્રાન્સમિશન અને વિતરણ વ્યવસ્થાને સુદૃઢ કરવાની અમારી નેમ છે. વધુમાં રાજ્યની ઊર્જાની વપરાશમાં વર્ષ ૨૦૩૦ સુધીમાં રિન્યુએબલ ઊર્જાનો ભાગ વધારીને ૪૨% સુધી લઈ જવાનું અમારું લક્ષ્ય છે.

ગામેગામ સુધીનું વિસ્તૃત રોડ નેટવર્ક રાજ્યના વિકાસને વિશેષ ગતિ પ્રદાન કરે છે. પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના તેમજ મુખ્યમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના અંતર્ગત ગ્રામ્ય વિસ્તારને જોડતા અંદાજે ૬૩ હજાર કિ.મી.ના રોડ બનાવવામાં આવેલ છે. ગ્રામ્ય રોડ સાથે રાજ્યના બીજા રસ્તાઓ અને હાઇવે નેટવર્કનો આગામી પાંચ વર્ષમાં ગુણાત્મક વિસ્તાર વધારવાનું સરકારે આયોજન કરેલ છે. રોડના આ નેટવર્કને વધારે સુદૃઢ કરવા પાંચ હાઇસ્પીડ કોરિડોર બનાવવામાં આવશે. આગામી ત્રણ વર્ષમાં સીમાવર્તી વિસ્તારને રોડથી સંપૂર્ણપણે જોડવા હું **પરિક્ષા પથ યોજના**ની જાહેરાત કરું છું.

રાજ્યના આર્થિક વિકાસ અને પ્રવાસીઓની વધતી સંખ્યાને કારણે હવાઈ મુસાફરીને લગતી માળખાકિય સગવડો જેમ કે એરસ્ટ્રીપ/એરપોર્ટનો વિકાસ કરવાની જરૂરિયાત ઉત્તરોત્તર વધી રહેલ છે. રાજકોટ ખાતે નવા આંતરરાષ્ટ્રીય એરપોર્ટના વિકાસનું કામ છેલ્લાં તબક્કામાં છે. એર કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે કેશોદ એરપોર્ટનું વિસ્તરણ અને દ્વારકા ખાતે નવા એરપોર્ટના નિર્માણનું આયોજન છે.

પાણીની તંગીથી કાયમી ઝડપમાં ગુજરાત રાજ્યમાં બે દશકાના અથાગ પ્રયત્નોથી નર્મદા યોજના થકી જળક્રાંતિ લાવી નાગરિકોને પાણીની સુરક્ષા પૂરી પાડી છે. આ સાથે રાજ્યના કૃષિક્ષેત્રમાં પણ આમૂલ પરિવર્તન આવેલ છે. નર્મદા યોજના અંતર્ગત કરછના છેવાડે આવેલા મોડકુબા ગામે કરછ કેનાલ દ્વારા નર્મદાના નીર પહોંચાડી માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીએ ગુજરાતીઓના પાણીદાર ખમીરનું નિદર્શન કર્યું છે. અમારી સરકારે હર ઘર જલ – નલ સે જલ યોજના હેઠળ ગ્રામીણ વિસ્તારમાં ઘેર ઘેર પાણી પહોંચાડીને ૧૦૦ ટકા નળ જોડાણની સિદ્ધિ હાંસલ કરેલ છે. તેની ખૂટતી કડીઓ અને આનુષંગિક કામગીરી પ્રગતિમાં છે.

આઈ.ટી. કનેક્ટિવિટી એ આજના વિશ્વના ડિજિટલ હાઇવે અને યુવાવિકાસના કેન્દ્રમાં છે. કેન્દ્ર સરકારના ભારતનેટ કાર્યક્રમ અંતર્ગત ગામોને જોડવાની સાથે સાથે ગ્રામ્ય સ્તરે વિવિધ સંસ્થાઓને પણ હાઇસ્પીડ ઈન્ટરનેટ કનેક્ટિવિટીથી જોડવાનો નિર્ણય સરકારે કરેલ હતો જેનો વ્યાપ વધારવામાં આવશે. આ ઉપરાંત ગ્રામ્ય કક્ષાએ ઘરો સુધી ડિમાન્ડ આધારિત ઈન્ટરનેટ કનેક્ટિવિટી આપવા માટે ફાયબર નેટવર્ક ઊભું કરવામાં આવશે.

બધા ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટના આયોજન, મંજૂરી અને અમલીકરણની સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા ઝડપી બનાવી ઓનલાઈન મોનિટરીંગની વ્યવસ્થા ઊભી કરવામાં આવશે. આંતરમાળખાકિય નેટવર્કના નિર્માણના વિવિધ સ્તરોને પી.એમ.ગતિશક્તિ માસ્ટર પ્લાન સાથે જોડવાનું અમારું આયોજન છે. આમ, અમારા ત્રીજા સ્તંભ, વિવિધ ક્ષેત્રોની ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત આંતર માળખાકિય સગવડોના વિકાસ માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે **રૂ.૫ લાખ કરોડ**નો ખર્ચ કરવામાં આવશે.

ચતુર્થ સ્તંભ : કૃષિ, ઉદ્યોગ અને સેવાક્ષેત્રની આર્થિક પ્રવૃત્તિઓના વિકાસ માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે રૂ.૨ લાખ કરોડનો ખર્ચ.

કાર્યક્ષમ માનવબળ અને ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત આંતરમાળખાકિય સુવિધાઓના સામંજસ્ય દ્વારા કૃષિ, ઉદ્યોગ અને સેવા ક્ષેત્રોની આર્થિક પ્રવૃત્તિઓની સંપૂર્ણ ઈકો-સિસ્ટમ વિકસાવવાનું અમારું ધ્યેય છે. આ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા રોજગારીની ઉત્તરોત્તર વિશેષ તકો ઊભી કરવાની અમારી નેમ છે. જે અમારો ચોથો સ્તંભ છે.

રાજ્યના ખેડૂતોની સમૃદ્ધિ અમારી સરકારની પ્રાથમિકતા છે. ગુજરાતના લોકપ્રિય માનનીય મુખ્યમંત્રીશ્રી ભૂપેન્દ્રભાઈ પટેલના નેતૃત્વ હેઠળની અમારી સરકાર ખેડૂતો, પશુપાલકો અને સાગરખેડૂતોની આર્થિક ખુશહાલી માટે કાર્યરત છે. સહકાર ક્ષેત્ર મારફત કૃષિ, પશુપાલન અને મત્સ્યોદ્યોગ ક્ષેત્રમાં મૂડી રોકાણ વધે અને લોકોને સહેલાઈથી લોન ઉપલબ્ધ થાય તે માટેના અનેકવિધ પગલા સરકારે લીધેલ છે. પશુ સારવાર અને નસલ સુધારણા માટે મોટાપાયે કામગીરી કરવામાં આવી રહેલ છે. કૃષિમાં ગુણાત્મક વૃદ્ધિ માટે પ્રાકૃતિક કૃષિ, બાગાયત પાકો, ફાર્મ મિકેનાઇઝેશન, સ્માર્ટ ફાર્મિંગ તેમજ એગ્રો એન્ડ ફૂડ પ્રોસેસીંગ પર વિશેષ ભાર મૂકેલ છે.

રાજ્યમાં ખાનગી રોકાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આત્મનિર્ભર ગુજરાત યોજના અંતર્ગત “ધ સ્કીમ્સ ફોર આસિસ્ટન્સ ટુ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર” નીતિ જાહેર કરવામાં આવેલ છે. સાથેસાથે આઈ.ટી.નીતિ, સેમી કન્ડક્ટર નીતિ અને ઇલેક્ટ્રોનિક્સ નીતિની પણ જાહેરાત કરવામાં આવેલ છે. મને જણાવતાં આનંદ થાય છે કે, દેશનો પ્રથમ સેમીકોન-ડીસ્પ્લે ફેબ મેન્યુફેક્ચરીંગ પ્લાન્ટ ઘોલેરા ખાતે સ્થાપવામાં આવનાર છે જેમાં અંદાજે ૧.૫૦ લાખ કરોડ કરતા વધારે મૂડી રોકાણ થવાની સંભાવના છે. આ નીતિઓ થકી રાજ્યમાં મૂડીરોકાણ થતાં યુવાનો માટે વિપુલ પ્રમાણમાં રોજગારની તકો ઉપલબ્ધ થશે. રાજ્યમાં પ્રોડક્ટ આધારિત ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા આધુનિક સગવડો ધરાવતા સિરામિક પાર્ક, બલ્ક ડ્રગ પાર્ક, મેડિકલ ડિવાઈસ પાર્ક, વિહલ સ્કેપેજ અને રિસાયકલિંગ પાર્ક, ટેક્સટાઈલ પાર્ક તેમજ એપેરલ પાર્કની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

વિશ્વમાં ઊભી થતી ૧૦ રોજગારીની તકો પૈકી ૧ તક સામાન્ય રીતે પ્રવાસન ઉદ્યોગ થકી ઊભી થતી હોય છે. આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાના સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી અને સફેદ રણ જેવા વિશિષ્ટ પ્રવાસન સ્થળોના કારણે ગુજરાત આજે વિશ્વના પ્રવાસન માનચિત્ર પર ઉભરી રહ્યું છે. સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી ખાતે પ્રવાસીઓનો આંકડો કોરોનાની મહામારી છતાં ચાર વર્ષથી ઓછા સમયમાં ૧ કરોડને આંબી ગયેલ છે. ગુજરાતમાં છેલ્લા દશકમાં પ્રવાસીઓની સંખ્યામાં સરેરાશ વાર્ષિક વૃદ્ધિ દર (CAGR) ૧૩% નોંધાયેલ છે. પ્રવાસનને કારણે રોજગારીની વિપુલ તકોનું સર્જન થયેલ છે. જેનો લાભ રાજ્યના અંતરિયાળ, આદિજાતિ અને સીમાવર્તી ક્ષેત્રોમાં યુવાનો અને મહિલાઓને મળેલ છે. વિશ્વકક્ષાના પર્યટન સ્થળોનો વિકાસ કરવા માટે તેમજ પ્રવાસીઓને સારી સગવડો આપવા રાજ્ય સરકાર કટિબદ્ધ છે.

રાજ્યના પાંચ પ્રવાસન સ્થળો સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી, સફેદ રણ-ઘોળાવીરા, અંબાજી-ઘરોઈ ક્ષેત્ર, ગીર અભયારણ્ય-સોમનાથ અને દ્વારકા-શિવરાજપુર બીચને વિકસાવવા માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે ₹૮ હજાર કરોડનો ખર્ચ કરવામાં આવશે. આ પર્યટન સ્થળો તેમજ તેની આજુબાજુના સમગ્ર વિસ્તારનો સંકલિત અને આયોજનબદ્ધ રીતે વિકાસ કરવામાં આવશે. વધુમાં, રાજ્યમાં ધાર્મિક પ્રવાસન, હેરિટેજ, એડવેન્ચર અને ઇકો-ટુરિઝમને ઉત્તેજન આપવા વધારાના અંદાજે ₹૧૦ હજાર કરોડના ખર્ચે વિકાસ કરવાનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે.

દ્વારકાધીશ શ્રીકૃષ્ણ ભારતીય સંસ્કૃતિના મહાનાયક અને કરોડો લોકોની આસ્થાના પ્રતિક છે. દ્વારકા પુરાતન ભારતની મોક્ષદાયિની સાત નગરીઓમાં સ્થાન ધરાવે છે અને ચારધામ પૈકીનું એક ધામ છે. દ્વારકાધીશ મંદિર અને પરિસરનો સંપૂર્ણ વિકાસ કરવા યાત્રાધામ કોરિડોર બનાવી દ્વારકાનગરીના મૂળ વૈભવને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો સરકારે સંકલ્પ કર્યો છે.

ગુજરાતમાં આવેલ ભારતના સૌપ્રથમ ગુજરાત ઇન્ટરનેશનલ ફાઈનાન્સ ટેક સિટી(ગિફ્ટ સિટી) માટે વિશ્વકક્ષાની સવલતો પૂરી પાડવા અમે સંકલ્પબદ્ધ છીએ. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ગિફ્ટ સિટીના વિકાસ માટે સ્વાયત્ત ઇન્ટરનેશનલ ફાઈનાન્સિયલ સર્વિસ સેન્ટર્સ ઓથોરિટી ઊભી કરી આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય વ્યવહારો વધારવા માટે અનેકવિધ પગલાંઓ લેવામાં આવેલ છે. ગિફ્ટ સિટી ખાતે એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંકની લોન સહિત નાણાકીય ભંડોળ પુરું પાડી “ફિનટેક હબ”નું નિર્માણ કરવામાં આવશે.

યુવાનોને ઉદ્યોગ અને સેવાક્ષેત્રમાં વધુ સારી રોજગારીની તકો મળે એ માટે કૌશલ્ય વિકાસના અનેક આયામો શરૂ કરવામાં આવેલ છે. જુદા જુદા પ્રકારના નિર્માણ કાર્ય સાથે સંકળાયેલ કારીગરો (વિશ્વકર્માઓ)ને વિવિધ પ્રોત્સાહનો આપી સ્વરોજગારીની તકો ઊભી કરવાનું સરકારે નક્કી કરેલ છે. ભવિષ્યના ઔદ્યોગિક વિકાસ અને ઈન્ડસ્ટ્રી-4.0 સ્માર્ટ મેન્યુફેક્ચરીંગ મુજબ નવતર ટેકનોલોજીના કોર્સિસ શરૂ કરવામાં આવશે. હાલના ITIના નેટવર્ક સાથે મેગા ટેકનિકલ એન્ડ વોકેશનલ ટ્રેનિંગ સેન્ટર તેમજ આધુનિક ટેકનોલોજી આધારિત મેગા ITI નું નિર્માણ કરવામાં આવશે. જુદા જુદા વિસ્તારોની ઔદ્યોગિક જરૂરિયાત પ્રમાણે કલસ્ટર ITI યોજનાનું આયોજન છે. ઇનોવેશન અને સ્ટાર્ટઅપને પ્રોત્સાહન આપવા માટે શિક્ષણ સંસ્થાઓથી માંડી ઔદ્યોગિક સ્તરે જુદી જુદી યોજનાઓ હાથ ધરેલ છે.

આર્થિક વિકાસ અને રોજગારીની ઉત્તરોત્તર વિશેષ તકોના નિર્માણના આ ચોથા સ્તંભ થકી જનસામાન્યના જીવનસ્તરને ઉચું લઈ જવા અમે કટિબદ્ધ છીએ. જેના માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે **રૂ.૨ લાખ કરોડ**નો ખર્ચ કરવામાં આવશે.

પંચમ સ્તંભ : ગ્રીનગ્રોથ માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં રૂ.૨ લાખ કરોડનો ખર્ચ.

માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીએ COP-26 ના ગ્લાસ્ગો ખાતે યોજાયેલ સંમેલનમાં આબોહવા પરિવર્તન, પરંપરાગત ઊર્જા સ્ત્રોતોમાં સતત ઘટાડો અને પ્રદૂષણના કારણે ઉત્પન્ન થતાં પડકારોને અવસરમાં ફેરવી વિકાસના નવા આયામો સ્થાપિત કરવા પર ભાર મૂકેલ છે. તેઓએ આ માટે ગ્રીન ઊર્જાસ્ત્રોતોનો ઉત્તરોત્તર ઉપયોગ વધારી વર્ષ ૨૦૭૦ સુધીમાં કાર્બન ઉત્સર્જન નેટ-ઝીરો કરવા માટે દેશના સંકલ્પની જાહેરાત કરી હતી.

વૈશ્વિક કક્ષાએ ઉદભવેલ કાર્બન આધારિત ઊર્જા સ્ત્રોતોની અનિશ્ચિતતાને કારણે ભવિષ્યમાં ઊર્જા સંરક્ષણ માટે રિન્યુએબલ ઊર્જા સ્ત્રોતોનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ અનિવાર્ય બન્યો છે. સોલાર, વિન્ડ, હાઈડલ જેવા ગ્રીન એનર્જીના ક્ષેત્રોમાં નીતિ આધારિત વિકાસ કરી ગુજરાત આ ક્ષેત્રમાં અગ્રગણ્ય રાજ્ય બન્યું છે. ગ્રીન હાઈડ્રોજન જેવા નવતર ઊર્જાસ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરી રાજ્યને ઊર્જા ક્ષેત્રે આત્મનિર્ભર બનાવવા અમારી સરકાર તત્પર છે.

પ્રકૃતિ પ્રત્યે સંવેદના કેળવવા અને તેને અનુકૂળ જીવનશૈલી માટે જનસામાન્યને પ્રેરિત કરવા લાઈફ સ્ટાઈલ ફોર એન્વાયર્મેન્ટ (મિશન LiFE)ને સમાજજીવનનો અગત્યનો ભાગ બનાવવાની અમારી નેમ છે. ફોરેસ્ટ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયાના વર્ષ ૨૦૨૧ના રિપોર્ટ મુજબ રાજ્યમાં ફોરેસ્ટ કવરમાં ૬૯ ચોરસ કિલોમીટરનો વધારો નોંધાયેલ છે, જેને આગળ વધારવા અમે પ્રયત્નશીલ છીએ.

પાણીના દરેક ટીપાનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવા “**પર ડ્રોપ મોર કોપ**”ના સિદ્ધાંતને અનુસરી ગુજરાતે સૂક્ષ્મ સિંચાઈના ક્ષેત્રે નવતર પહેલ કરી હતી. ભૂગર્ભ જળ હોય કે પછી લિફ્ટ ઈરિગેશન દ્વારા અપાતું પાણી, સૂક્ષ્મ સિંચાઈ ગુજરાતના કૃષિતંત્રનો મૂળમંત્ર બને તે માટે આગામી વર્ષે આ યોજના માટેની જોગવાઈમાં ચાર ગણો વધારો કરવાની હું જાહેરાત કરું છું.

જૂના વાહનો, કચરો, બિલ્ડીંગ મટિરીયલ વગેરેનો યોગ્ય નિકાલ અને પુનઃવપરાશ કરીને સરક્યુલર અર્થવ્યવસ્થાના રિડ્યુસ, રિયુઝ અને રિસાયકલ મોડેલનો અમારી સરકાર અમલ કરશે. જૂના અને પ્રદૂષણ કરનાર વાહનોને સ્કેપીંગ પોલિસી અંતર્ગત નિકાલ કરવામાં આવશે. પાણીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા શહેરી ક્ષેત્ર તેમજ ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં પાણીના વપરાશનો કરકસરપૂર્ણ ઉપયોગ કરવા માટે પાણીના ઉપયોગનું ઓડિટ કરવામાં આવશે. પાણીના પુનઃ ઉપયોગની નીતિ અંતર્ગત રિસાયકલ પાણીના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા નવા પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવામાં આવશે.

ઊર્જાના વપરાશની કાર્યક્ષમતામાં વધારો કરવા માટે ખાસ અભિયાન હાથ ધરવામાં આવશે. સરકારી કામકાજમાં કાગળનો કરકસરભર્યો ઉપયોગ અને ઈ-સરકારના અમલીકરણ દ્વારા કાગળના વપરાશમાં ૨૫% ઘટાડો કરવામાં આવશે.

ગ્રીનગ્રોથના અમારા સંકલ્પને પરિપૂર્ણ કરવા ઓછા વ્યાજદરના આંતરરાષ્ટ્રીય અને મલ્ટીલેટરલ ભંડોળ તથા સહાય તેમજ નિષ્ણાંતોની સેવા મેળવવાનું આયોજન છે. પર્યાવરણ અને વિકાસની સમતુલા જાળવી ગ્રીનગ્રોથની વ્યુહરચના અમારો પાંચમો સ્તંભ છે. જેના માટે આગામી પાંચ વર્ષમાં અંદાજે **₹૨ લાખ કરોડ**નો ખર્ચ કરવામાં આવશે.

અમારી વિકાસની પરિકલ્પનાના પંચ સ્તંભ થકી આગામી પાંચ વર્ષમાં ગુજરાતનું સકલ ઘરેલું ઉત્પાદન(GSDP) **₹૪૨ લાખ કરોડ** ઉપરાંત કરવાનું લક્ષ્ય છે.

આવનારી પેઢીના ભવિષ્ય માટે વિવેકપૂર્ણ અને ગુણવત્તાયુક્ત રોકાણ સ્વરૂપે અમે અંદાજપત્રીય જોગવાઈઓમાં **૨૩.૩૮%** નો નોંધપાત્ર વધારો લઈને આવ્યા છીએ. આ અંદાજપત્રમાં મૂડી ખર્ચમાં ધરખમ વધારો કરી **₹૭૨ હજાર ૫૦૯ કરોડ**ની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે જે ગત વર્ષ કરતા **૯૧%** વધુ છે. મૂડી ખર્ચમાં આ વધારો ગુજરાતની વિકાસયાત્રામાં એક સીમાચિહ્ન બની રહેશે તેવી મને ખાતરી છે.

અમૃતકાળના આગામી ૨૫ વર્ષ માટે રાજ્યના વિકાસની દિશા નિર્ધારિત કરતું અને વિકસિત ભારતના નિર્માણમાં સહભાગી થતું વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪નું **₹૩ લાખ ૧ હજાર ૨૨ કરોડ**નું અંદાજપત્ર આ સન્માનનીય ગૃહ સમક્ષ હું રજૂ કરું છું.

: પ્રથમ સ્તંભ :

ગરીબ અને જરૂરિયાતમંદ વર્ગ માટે પાયાની સુવિધાઓ સહિત સામાજિક સુરક્ષા

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા

સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગ માટે કુલ ₹ ૫૫૮૦ કરોડની જોગવાઈ

અનુસૂચિત જાતિ, વિચરતી અને વિમુક્ત જાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ, આર્થિક રીતે પછાત વર્ગ તેમજ લઘુમતીઓના સામાજિક, શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ થકી સામાજિક સમરસતાનું વાતાવરણ સર્જાય તે માટે સરકાર સંવેદનશીલ અને કટિબદ્ધ છે. વિવિધ કલ્યાણકારી યોજનાઓનો લાભ લક્ષિત લાભાર્થી સુધી પહોંચાડવા પણ સરકાર પ્રતિબદ્ધ છે. આવી યોજનાઓ હેઠળ પાત્રતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ સરળતાથી અરજી કરી શકે તે માટે આ યોજનાઓનું ઈ-ગ્રામ યોજના સાથે જોડાણ કરવામાં આવશે.

સામાજિક ઉત્કર્ષ

- રાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ પેન્શન યોજના અને રાજ્ય સરકારની નિરાધાર વૃદ્ધો માટે આર્થિક સહાય યોજના અંતર્ગત અંદાજીત ૧૧ લાખ લાભાર્થીઓને માસિક પેન્શન આપવા **₹૧૩૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- રાષ્ટ્રીય દિવ્યાંગ પેન્શન યોજના, સંત સૂરદાસ દિવ્યાંગ પેન્શન યોજના અંતર્ગત દિવ્યાંગોને પેન્શન આપવા માટે **₹૫૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- બૌદ્ધિક અસર્મથતા ધરાવતા (મનો દિવ્યાંગ) વ્યક્તિઓને આર્થિક સહાય આપવાની યોજના હેઠળ અંદાજે ૫૦ હજાર લાભાર્થીઓ માટે **₹૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દિવ્યાંગજનોને સાધન સહાય તથા એસ.ટી. બસમાં મફત મુસાફરીનો લાભ આપવા **₹૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પાલક માતા પિતા યોજના હેઠળ નિરાધાર બાળકો માટે માસિક સહાય આપવા માટે **₹૭૩ કરોડ**ની જોગવાઈ
- પાલક માતા-પિતા અને મુખ્યમંત્રી બાળ સેવા યોજનાનો લાભ લેતી દીકરીઓના લગ્ન સમયે **₹૨** લાખની સહાય આપવા માટે **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સંકટમોચન યોજના અંતર્ગત ગરીબી રેખા હેઠળનાં કુટુંબનાં મુખ્ય કમાનાર વ્યક્તિના દુઃખદ અવસાનથી આવી પડેલ મુશ્કેલભરી પરિસ્થિતિમાં કુટુંબને સહાય માટે **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ માટે ડૉ.સવિતા આંબેડકર આંતર જ્ઞાતિય લગ્ન સહાય યોજનામાં **₹૨.૫** લાખ સહાય આપવા માટે **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિની કન્યાઓને કુંવરબાઈનું મામેરું યોજના હેઠળ સહાય માટે **₹૫૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દિવ્યાંગ લગ્ન સહાય યોજના હેઠળ **₹૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સાતફેરા સમુહ લગ્ન સહાય યોજના હેઠળ **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

શૈક્ષણિક ઉત્કર્ષ

- પી.એમ. યશસ્વી પ્રિ.મેટ્રિક અને પોસ્ટ મેટ્રિક શિષ્યવૃત્તિ યોજના અંતર્ગત અંદાજે ૧૦ લાખ વિકસતી જાતિના વિદ્યાર્થીઓને **₹૪** હજાર થી **₹૨૦** હજાર સુધીની શિષ્યવૃત્તિ આપવા માટે **₹૫૬૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના ધોરણ ૧ થી ૧૦ માં અભ્યાસ કરતા અંદાજે ૪૦ લાખ વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિ આપવા માટે **₹૩૭૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ, વિકસતી જાતિ, લઘુમતી અને આર્થિક રીતે પછાત વર્ગના પ્રાથમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા અંદાજે ૩૭ લાખ વિદ્યાર્થીઓને ગણવેશ સહાય માટે **₹૩૩૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડ છાત્રાલય અને આશ્રમશાળામાં રહેતા અંદાજે ૧ લાખ ૧૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓને નિભાવ ભથ્થાં પેટે **₹૩૨૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના અંદાજે ૬૦૦ વિદ્યાર્થીઓને વિદેશમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે લોન આપવા માટે **₹૮૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના કોલેજ સંલગ્ન છાત્રાલયોમાં વિદ્યાર્થીઓને ભોજન બિલ પેટે સહાય માટે **₹૨૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ધોરણ ૯ માં અભ્યાસ કરતી અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિની અંદાજે ૨ લાખ વિદ્યાર્થીનીઓને વિનામૂલ્યે સાઈકલ આપવા સરસ્વતી સાધના યોજના અંતર્ગત **₹૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના મેડિકલ અને એન્જિનિયરીંગના વિદ્યાર્થીઓને સાધન ખરીદવા સહાય આપવા **₹૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓ માટે શિક્ષણના દરેક સ્તરે શિષ્યવૃત્તિ આપવા માટે **₹૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના પી.એચ.ડી. જેવા ઉચ્ચ અભ્યાસ કરનારાં વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા સહાય આપવા **₹૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.

આર્થિક ઉત્કર્ષ

- ગુજરાત બિન અનામત શૈક્ષણિક અને આર્થિક વિકાસ નિગમ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક હેતુ માટે અને યુવાનોને સ્વરોજગારી માટે અમલમાં મૂકાયેલ વિવિધ યોજનાઓ માટે **₹૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ, વિકસતી જાતિ અને દિવ્યાંગોના શૈક્ષણિક, આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ માટે સરકારે ૯ જેટલા ખાસ નિગમોની રચના કરી છે. જેના મારફત લાભાર્થીઓને લોન આપવા માટે **₹૧૬૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જાતિ અને વિકસતી જાતિના લાભાર્થીઓને માનવ ગરિમા યોજના હેઠળ સ્વરોજગારી માટે સાધનો પૂરા પાડવા **₹૫૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.

અન્ય

- આંબેડકર આવાસ યોજના અને પંડિત દીન દયાળ આવાસ યોજના માટે **₹૨૨૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- છોટાઉદેપુર, મોરબી અને ગીર સોમનાથ જિલ્લામાં ડૉ.આંબેડકર ભવન બાંધવા માટે **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વિવિધ જિલ્લાઓમાં ચિલ્ડ્રન હોમ બનાવવા માટે **₹૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

આદિજાતિ વિકાસ

આદિજાતિ વિકાસ વિભાગ માટે કુલ ₹૩૪૧૦ કરોડની જોગવાઈ

અમારી સરકાર વિવિધ વિકાસલક્ષી કાર્યક્રમો હાથ ધરી વનબંધુઓના સામાજિક સશક્તિકરણ અને આર્થિક ઉત્કર્ષ માટે સતત કાર્યરત છે. વનબંધુ કલ્યાણ યોજના દ્વારા આદિજાતિ પરિવારોને પાયાની માળખાકીય સુવિધાઓ પૂરી પાડી તેઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે સરકાર મક્કમપણે આગળ વધી રહી છે. ફોરેસ્ટ રાઇટ્સ એક્ટ હેઠળ રાજ્યમાં અંદાજે એક લાખ જેટલા આદિજાતિ કુટુંબોને જમીનના અધિકારો આપવામાં આવેલ છે. આ કુટુંબોના સર્વાંગી વિકાસ માટે જમીન સુધારણા, કૃષિ ઇનપુટ સહાય, કૃષિ ઓજારો, પશુપાલન વગેરે માટે સહાય આપવામાં આવશે.

શૈક્ષણિક ઉત્કર્ષ

- આદર્શ નિવાસી શાળાઓ, આશ્રમશાળાઓ અને એકલવ્ય મોડેલ રેસીડેન્સીયલ સ્કુલો મળી કુલ ૮૩૮ જેટલી શાળાઓના અંદાજિત ૧.૫ લાખ વિદ્યાર્થીઓને સહાય માટે **₹૬૬૭ કરોડની** જોગવાઈ.
- કુમાર-કન્યાના સરકારી અને ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ છાત્રાલયોના ૭૦ હજાર જેટલા વિદ્યાર્થીઓને સહાય માટે **₹૨૪૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- ૩ લાખ જેટલા વિદ્યાર્થીઓને પોસ્ટ મેટ્રિક શિષ્યવૃત્તિનો લાભ આપવા માટે **₹૫૨૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- પ્રિ-મેટ્રિકના અંદાજે ૧૪ લાખ વિદ્યાર્થીઓને શિષ્યવૃત્તિનો લાભ આપવા માટે **₹૧૬૭ કરોડની** જોગવાઈ.
- ઘોરણ ૧ થી ૮ માં અભ્યાસ કરતાં અંદાજે ૧૩ લાખ વિદ્યાર્થીઓને ગણવેશ સહાય પેટે **₹૧૧૭ કરોડની** જોગવાઈ.
- દૂધ સંજીવની યોજના અંતર્ગત કુલ ૫૨ (બાવન) આદિજાતિ તાલુકાના અંદાજે ૮ લાખ બાળકોને વિશિષ્ટ પોષણ માટે **₹૧૪૪ કરોડની** જોગવાઈ.
- આદર્શ નિવાસી શાળા અને સરકારી છાત્રાલયના અધતન સુવિધા વાળા બાંધકામ માટે **₹૧૨૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- કન્યા સાક્ષરતા નિવાસી શાળા (GLRS)માં ભણતી અંદાજે ૧૫ હજાર જેટલી વિદ્યાર્થીનીઓને રહેવા, જમવા અને શિક્ષણ માટે **₹૪૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- વિદ્યાસાધના યોજના હેઠળ ઘોરણ ૯ માં અભ્યાસ કરતી ૪૨ હજાર વિદ્યાર્થીનીઓને સાઈકલ આપવા **₹૧૮ કરોડની** જોગવાઈ.
- અધતન સુવિધાવાળા સમરસ છાત્રાલયોની યોજના અંતર્ગત **₹૨૩ કરોડની** જોગવાઈ.
- રાજપીપળા ખાતે આવેલ બિરસા મુંડા આદિજાતિ યુનિવર્સિટી માટે **₹૧૦ કરોડની** જોગવાઈ.

આર્થિક ઉત્કર્ષ

- આદિજાતિ ખેડૂતોને મીની ટ્રેક્ટર, રોટાવેટર અને શ્રેશર જેવા આધુનિક કૃષિ યંત્રો આપવા માટે **₹૨૯ કરોડની** જોગવાઈ.

- ફોરેસ્ટ રાઈટ્સ એક્ટ હેઠળ આદિજાતિ કુટુંબોને આર્થિક સહાય આપવા માટે **₹૬૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- સિંચાઈની સુવિધા વધારવા માટે સૂક્ષ્મ સિંચાઈ પદ્ધતિ સાથે લિફ્ટ ઈરિગેશન યોજનાથી અંદાજે ૧૨ હજાર આદિજાતિ ખેડૂતોને લાભ આપવા માટે **₹૭૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- સંકલિત ડેરી વિકાસ યોજના હેઠળ આદિજાતિના ૧૫ હજાર જેટલા મહિલા પશુપાલકોને સહાય આપવા માટે **₹૩૪ કરોડની** જોગવાઈ.
- કૃષિ વૈવિધ્યીકરણ યોજના હેઠળ આદિજાતિ વિસ્તારના ૧ લાખ જેટલા ખેડૂતોને ઈનપુટ કીટ સહાય માટે **₹૩૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- માનવ ગરિમા યોજના હેઠળ લોકોને સ્વરોજગારીનો લાભ આપવા માટે **₹૧૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- પર્યટન સ્થળોમાં પ્રવાસીઓને આદિજાતિ સંસ્કૃતિની અનુભૂતિ થાય, પ્રકૃતિનો સંગાથ મળે અને તે સાથે આદિજાતિ પરિવારોનો આર્થિક ઉત્કર્ષ થાય તે માટેની હોમ સ્ટે યોજના માટે **₹૯ કરોડની** જોગવાઈ.

અન્ય

- આદિમજુથો અને હળપતિઓ માટેની **મુખ્યમંત્રી આદિમજાતિ સર્વાંગી ઉત્કર્ષ યોજના** અંતર્ગત આવાસ, રસ્તાઓ, વીજળી, આર્થિક ઉપાર્જન, આરોગ્ય વગેરે સગવડો માટે **₹૧૩૪ કરોડની** જોગવાઈ.
- અનુસૂચિત જનજાતિના લોકોને આપવામાં આવતી વ્યક્તિગત આવાસ સહાય યોજના માટે **₹૬૪ કરોડની** જોગવાઈ.
- ટી.બી., કેન્સર, રક્તપિત્ત અને સિકલસેલ એનિમીયા જેવા રોગોથી ગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ માટે આર્થિક સહાય યોજના હેઠળ **₹૧૧ કરોડની** જોગવાઈ.

શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર

શ્રમ, કૌશલ્ય વિકાસ અને રોજગાર વિભાગ માટે કુલ ₹ ૨૫૩૮ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્યના યુવાનો આર્થિક રીતે પગભર થઈ રોજગારીની ઉચ્ચ તકો મેળવે તે માટે તેમને કૌશલ્યબદ્ધ કરવા અમારી સરકાર કાર્યરત છે. ઔદ્યોગિક અને સેવાક્ષેત્રોમાં નવા નવા કૌશલ્યની જરૂરિયાત ઊભી થાય છે. આ કુશળ માનવ બળની જરૂરિયાત પૂરી પાડવા કૌશલ્ય વિકાસના નવા ક્ષેત્રોનો વિકાસ કરી રોજગારીની તકો પૂરી પાડવા સરકાર સતત પ્રયત્નશીલ છે. શ્રમિકોની સુખાકારી માટે સરકાર કાયદાકીય રીતે અને કલ્યાણકારી યોજનાઓ થકી પગલા લઈ રહી છે.

- બાંધકામ શ્રમિકોને કામના સ્થળથી નજીક રહેઠાણની વ્યવસ્થા ઉપલબ્ધ કરાવવા **શ્રમિક બસેરા** સ્થાપવા માટે **₹૫૦૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- ITIના નવા બાંધકામ તથા સુઢ્ઢીકરણ માટે **₹૨૩૯ કરોડની** જોગવાઈ.
- અદ્યતન કુશળતા પ્રદાન કરવા પાંચ ITI ને મેગા ITI માં રૂપાંતરિત કરવા માટે **₹૧૫૫ કરોડની** જોગવાઈ.

- શ્રમિકોને ₹૫ ના નજીવા દરે ભોજન ઉપલબ્ધ કરાવવા માટેની શ્રમિક અન્નપૂર્ણા યોજના અંતર્ગત ₹૮૫ કરોડની જોગવાઈ.
- કૌશલ્યા- ધ સ્કીલ યુનિવર્સિટીના વિકાસ તેમજ યુવાનોને ડ્રોન તાલીમ જેવા ઉભરતા કૌશલ્યના વિવિધ અભ્યાસક્રમોમાં તાલીમ માટે ₹૪૮ કરોડનું આયોજન.
- વિવિધ એકમો ખાતે એપ્રેન્ટિસને તાલીમ લેવા માટે પરિવહન સુવિધા પૂરી પાડવા માટે ₹૩૬ કરોડની જોગવાઈ.
- GIDC વિસ્તારમાં સ્થાનિક યુવાધન માટે લોકલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ વોકેશનલ એક્સલન્સ (LIVE) યોજના માટે ₹૨૫ કરોડની જોગવાઈ.
- મહિલા એપ્રેન્ટિસને પ્રોત્સાહન આપવા વધારાના સ્ટાઈપેન્ડ માટે ₹૧૬ કરોડની જોગવાઈ.
- ગુજરાત એપેક્સ ઈન્સ્ટીટ્યુટને વિકસાવવા માટે ₹૧૧ કરોડની જોગવાઈ.
- ઔદ્યોગિક વિસ્તારની માંગ આધારિત કલસ્ટર બેઝ્ડ સ્કીલ ડેવલપમેન્ટ સેન્ટર માટે ₹૫ કરોડની જોગવાઈ.
- ડ્રોન મેન્યુફેક્ચરીંગ એન્ડ ટ્રેનિંગ લેબોરેટરી (Drone MANTRA) દ્વારા ડ્રોન ટેકનોલોજીના અભ્યાસક્રમો અને સંશોધન માટે ₹૪ કરોડની જોગવાઈ.
- શ્રમિકોના બાળકો માટે આંગણવાડી, ઘોડિયાઘર, તેમજ આરોગ્ય ચકાસણી કેન્દ્રની સ્થાપના માટે ₹૩ કરોડની જોગવાઈ.
- મહાત્મા ગાંધી શ્રમ સંસ્થાન ખાતે સેફ્ટી લેબની સ્થાપના માટે ₹૧ કરોડની જોગવાઈ.

: દ્વિતીય સ્તંભ : માનવ સંસાધન વિકાસ

શિક્ષણ

શિક્ષણ વિભાગ માટે કુલ ₹૪૩,૬૫૧ કરોડની જોગવાઈ

દરેક વ્યક્તિના સર્વાંગી વિકાસ માટે શિક્ષણ પાયાની જરૂરિયાત છે. શિક્ષણના દરેક તબક્કે માળખાગત સગવડો સુદૃઢ કરવા, નવતર ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરવા તેમજ શિક્ષણમાં ગુણવત્તા લાવવા માટે સરકાર પ્રયત્નશીલ છે. વિદ્યાર્થીઓના શિક્ષણકાળમાં વધારો કરવો એ વૈશ્વિક તકોનો વધારે સારી રીતે લાભ લઈ શકે તે માટે જરૂરી છે. બદલાતી ટેકનોલોજીના પરિવેશમાં અનુકૂળન સાધી શકે તે માટે શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં જરૂરી સગવડો આપી નવતર અભ્યાસક્રમો શરૂ કરવા સરકારે આયોજન કરેલ છે.

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ

- મિશન સ્કૂલ્સ ઓફ એક્સલન્સ અંતર્ગત માળખાકીય અને અન્ય સુવિધાઓ માટે ₹૩૧૦૯ કરોડની જોગવાઈ.
- પ્રતિભાશાળી વિદ્યાર્થીઓને ધોરણ ૬ થી ૧૨ સુધીનું શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ વિનામૂલ્યે મળે તે માટે સામાજિક ભાગીદારી સાથે ઉચ્ચસ્તરીય સુવિધા ધરાવતી ૪૦૦ જ્ઞાનસેતુ ડે સ્કૂલ્સ માટે કુલ ₹૬૪ કરોડની જોગવાઈ.

- સૈનિકશાળાઓ સમકક્ષ ૧૦ રક્ષાશક્તિ સ્કૂલ્સ શરૂ કરવા માટે **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી શાળાઓની માળખાગત સુવિધાઓની જાળવણી માટે **₹૧૦૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અંદાજે ૬ હજાર મોટી પ્રાથમિક શાળાઓમાં શિક્ષકોની વહીવટી કામગીરીનું ભારણ ઓછું કરવા તેમજ શાળાઓમાં આવેલ માળખાકિય સગવડોનું સુવ્યવસ્થિત સંચાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે શાળા સહાયકો ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે **₹૮૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ધોરણ ૧ થી ૮ માં RTE યોજના હેઠળ અભ્યાસ કરેલ હોય તેવા પ્રતિભાશાળી વિદ્યાર્થીઓને ધોરણ ૮ પછી પણ ખાનગી શાળામાં અભ્યાસ કરી શકે તે માટે **₹૨૦ હજાર**નું શાળા વાઉચર આપી સહાય કરવા **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સરકારી અને ગ્રાન્ટ ઈન એઈડ પ્રાથમિક શાળા તથા માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને સમયસર અને કેશલેસ તબીબી સુવિધા મળી રહે તે માટે હેલ્થ કાર્ડ આપવાનું આયોજન.

ઉચ્ચ શિક્ષણ અને ટેકનિકલ શિક્ષણ

- ઉચ્ચ શિક્ષણ મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓને મુખ્યમંત્રી યુવા સ્વાવલંબન યોજના અને સારી ગુણવત્તાના સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપતી શોધ યોજના સહિતની વિવિધ શિષ્યવૃત્તિ યોજનાઓ માટે **₹૩૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ, રિસર્ચ અને ઈનોવેશન, કૌશલ્ય વિકાસ, ટીચર્સ ટ્રેનિંગ તથા વિવિધ અભ્યાસક્રમોના ગુજરાતી ભાષાંતર તેમજ તેને લગતી પ્રવૃત્તિઓ અને ટેકનોલોજી આધારિત ડિજિટલ લર્નિંગને પ્રોત્સાહન આપવા વિવિધ સવલતો પૂરી પાડવા **₹૪૦૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઉચ્ચ અને ટેકનિકલ શિક્ષણના તાબા હેઠળની સંસ્થાઓમાં ચાલુ બાંધકામ તેમજ મરામતનાં ચાલુ કામો તથા આઈ.ટી. ઉપકરણો માટે **₹૧૬૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નવી ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓ શરૂ કરવા તેમજ હયાત સંસ્થાઓમાં માળખાકિય સુવિધાઓ અને આઈ.ટી. ઉપકરણો ઉપલબ્ધ કરાવવા **₹૧૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- યુવાનોની સ્ટાર્ટ-અપ સહિતની સર્જનાત્મક ક્ષમતામાં વૃદ્ધિ માટે સ્ટુડન્ટ સ્ટાર્ટ-અપ અને ઈનોવેશન પોલિસી-૨.૦ અને યુવાનોના આઈડિયાને માર્બલ્સ-ટુ-માર્કેટ પહોંચાડવા ઈનોવેશન હબ (i-Hub) ખાતે પ્રોટોટાઇપિંગ ડેવલપમેન્ટ સેન્ટર માટે **₹૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- રાજ્યની સરકારી યુનિવર્સિટીઓમાં વિવિધ માળખાકિય સુવિધાઓના સુદ્ધીકરણ માટે **₹૬૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઈમર્જીંગ ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રે સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ (CoEs)ની સ્થાપના માટે **₹૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ તથા નાગરિકો તરફથી કોલેજો-યુનિવર્સિટીમાં માળખાકિય સુવિધાઓ, આઈ.ટી.ના ઉપકરણો વગેરે માટે લોકભાગીદારીના ધોરણે સહાય પૂરી પાડવા **₹૩૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઉચ્ચ શિક્ષણમાં સર્વગ્રાહી સમિક્ષા કેન્દ્રનો પ્રારંભ કરવા **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- IITRAM-અમદાવાદની વિવિધ જરૂરિયાત અન્વયે સહાયક અનુદાન પેટે **₹૧૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સાયબર-ક્રાઇમ, સાયબર-ફ્રોડ અને મોબાઇલ એડીક્શન જેવી અનિરુદ્ધનીય પ્રવૃત્તિઓથી યુવાનોને બચાવવા અને સાયબર અવેરનેસ થકી તેઓની સર્જનાત્મક ક્ષમતામાં વૃદ્ધિ થાય તે હેતુથી કોલેજોમાં કવચ (સાયબર-સિક્યોરિટી અવેરનેસ એન્ડ ક્રિએટિવ હેન્ડહોલ્ડિંગ) કેન્દ્રની સ્થાપના માટે **₹૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સર્વસમાવેશક શિક્ષણને ઉત્તેજન આપવાના હેતુસર દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓને વિવિધ સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવા **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- STEM(સાયન્સ, ટેકનોલોજી, એન્જિનીયરીંગ એન્ડ મેથેમેટીક્સ) તેમજ વ્યવસાયિક શિક્ષણને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે SWAYAM સર્ટીફિકેટ સ્કોલરશીપ યોજના અંતર્ગત અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, અન્ય પછાત અને આર્થિક રીતે નબળા વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને ઓનલાઇન કોર્સિસમાં ભાગ લેવાના પ્રોત્સાહન હેતુ **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ

આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગ માટે કુલ **₹૧૫,૧૮૨ કરોડ**ની જોગવાઈ

રાજ્યના તમામ વિસ્તારો, ખાસ કરીને અંતરિયાળ વિસ્તારના લોકોને ગુણવત્તાસભર આરોગ્ય સેવાઓ પૂરી પાડવા રાજ્ય સરકાર કટિબદ્ધ છે. પ્રાથમિક આરોગ્ય સેવાઓની સાથોસાથ રેફરલ અને સુપર સ્પેશિયાલિટી સુધીની આરોગ્યલક્ષી સેવાઓનો વ્યાપ વધારવામાં આવ્યો છે. દર્દીઓને દવાઓ સુલભ રીતે ઉપલબ્ધ થાય તેમજ જરૂરી નિદાન સેવાઓનો વ્યાપ ગ્રામ્યસ્તર સુધી વધે તે માટે સરકારે સઘન આયોજન કર્યું છે. માતૃ અને બાળકલ્યાણ પર વિશેષ ધ્યાન કેન્દ્રીત કરી આ સેવાઓ વધુ સઘન અને સુલભ કરવામાં આવશે. આ ઉપરાંત શહેરી આરોગ્ય સુનિશ્ચિત કરવા માળખાકિય સેવાઓનું સુનિયોજિત રીતે વિસ્તરણ કરવામાં આવશે. કેન્સર, ડાયાબિટીસ અને હાયપરટેન્શન જેવા બિનચેપી રોગોનું નિદાન અને સારવાર માટે ખાસ વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં આવશે.

જાહેર આરોગ્ય, પરિવાર કલ્યાણ

- જાહેર આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણની સેવાઓ માટે **₹૯૨૬૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આરોગ્ય સેવાઓ અને બિન સંચારી રોગોના અટકાયત અને નિયંત્રણ માટે નેશનલ હેલ્થ મિશન હેઠળ **₹૧૭૪૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના-મુખ્યમંત્રી અમૃતમ યોજના અંતર્ગત મફત તબીબી સારવાર આપવા **₹૧૬૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ૧૫માં નાણાપંચ અંતર્ગત આરોગ્ય કેન્દ્રોની માળખાકિય સગવડો અને નિદાન સુવિધા વધારવા માટે **₹૬૪૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આરોગ્ય સુવિધાઓના સુદૃઢીકરણ તેમજ બિનચેપી રોગો અને બીજી જાહેર આરોગ્યની સમસ્યાઓના નિયંત્રણ હેતુ રાજ્ય સરકાર દ્વારા વર્લ્ડ બેંકની સહાયથી **₹૪૨૦૦ કરોડ**ના ખર્ચે શરૂ કરાયેલ **શ્રેષ્ઠ ગુજરાત** પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત આગામી વર્ષ માટે **₹૩૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કસ્તુરબા પોષણ સહાય યોજના, પ્રધાનમંત્રી માતૃવંદના યોજના વગેરે મહિલાલક્ષી યોજનાઓ માટે **₹૩૨૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરી આરોગ્યની સેવાઓ વધારે સુદૃઢ કરવા **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર, સામુહિક આરોગ્ય કેન્દ્ર તથા સબ સેન્ટરના નવિન મકાન બાંધકામ માટે **₹૭૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નવજાત શિશુઓને જરૂરી તમામ આરોગ્ય વિષયક સેવાઓ આપવા માટે કાર્યરત **SNCU**ની સંખ્યામાં ૫૦ નો વધારો કરવામાં આવશે, જે માટે **₹૨૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ૫૦ અંતરિયાળ સામૂહિક આરોગ્ય કેન્દ્ર ખાતે મહિલાઓ અને બાળકોના નિષ્ણાંત ડોક્ટરની સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે **₹૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

તબીબી સેવાઓ

- તબીબી સેવાઓ માટે કુલ **₹૧૨૭૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી આયુષ્યમાન ભારત હેલ્થ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર મિશન યોજના માટે **₹૨૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જિલ્લા કક્ષાની અને પેટા જિલ્લા કક્ષાની હોસ્પિટલોના બાંધકામ તથા હયાત હોસ્પિટલોના સુદૃઢીકરણ માટે **₹૫૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એમ્બ્યુલન્સ સેવાઓની ક્ષમતામાં વધારો કરવા રાજ્યમાં નવી ૧૮૮ એમ્બ્યુલન્સ વસાવવા માટે **₹૫૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

તબીબી શિક્ષણ અને સંશોધન

- મેડિકલ કોલેજમાં શિક્ષણ અને આરોગ્ય સગવડો માટે **₹૩૯૯૭ કરોડની** જોગવાઈ.
- સરકારી મેડિકલ કોલેજો તથા તેને સંલગ્ન શૈક્ષણિક હોસ્પિટલોમાં હયાત સુવિધાઓના વિસ્તૃતિકરણ માટે **₹૩૫૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- અમદાવાદ, ભાવનગર, જામનગર અને રાજકોટ મેડિકલ કોલેજ ખાતે અનુસ્નાતક અભ્યાસક્રમોમાં બેઠકોનો વધારો થતા માળખાકિય સુવિધાઓ ઊભી કરવા તથા તબીબી સારવારની સેવાઓનો વ્યાપ વધારવા માટે **₹૧૪૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં પબ્લિક પ્રાઇવેટ પાર્ટનરશીપ થકી નવી મેડિકલ કોલેજો સ્થાપવા તેમજ ખાનગી હોસ્પિટલોને સાધન સહાય માટે **₹૧૩૦ કરોડની** જોગવાઈ.
- સિવિલ હોસ્પિટલ, અમદાવાદ તેમજ અન્ય મેડિકલ કોલેજો સંલગ્ન હોસ્પિટલોમાં આધુનિક સાધનસામગ્રી ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે **₹૧૧૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- મેડિકલ કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓ માટે મુખ્યમંત્રી યુવા સ્વાવલંબન યોજના હેઠળ સહાય માટે **₹૬૫ કરોડની** જોગવાઈ.
- અરવલ્લી, છોટાઉદેપુર, મહીસાગર અને ડાંગ ખાતે નવી મેડિકલ કોલેજોની સ્થાપના કરવામાં આવશે.
- નર્સિંગ શિક્ષણ સઘન બનાવી નર્સોની ઉપલબ્ધિ વધારવા માટે ૫ નવી નર્સિંગ કોલેજોની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

આયુષ્ય

- આયુષ્યની વિવિધ યોજના માટે **₹૩૭૭ કરોડની** જોગવાઈ.
- જરૂરી મહેકમ અને સાધન સામગ્રી માટે **₹૧૨ કરોડની** જોગવાઈ.

ખોરાક અને ઔષધ નિયમન તંત્ર

- ખોરાક અને દવાઓના નમુનાઓની ચકાસણીની કામગીરી સઘન બનાવવા માટે સુરત અને રાજકોટ ખાતે નવી બે પ્રયોગશાળાઓ માટે **₹૮ કરોડની** જોગવાઈ.

મહિલા અને બાળ વિકાસ

મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગ માટે કુલ **₹૬૦૬૪ કરોડની** જોગવાઈ

“સશક્ત સમાજના નિર્માણ માટે સશક્ત મહિલા”ના મંત્રને વરેલી અમારી સરકાર મહિલાઓની ગરિમા, સુરક્ષા અને સમૃદ્ધિ માટે કટિબદ્ધ છે. અમારી સરકારોના પ્રયત્નોથી બેટી બચાવો જન અભિયાનને સફળતા હાંસલ થયેલ છે. જન્મ સમયનો પ્રતિ હજાર પુરૂષોએ સ્ત્રીઓનો જન્મદર વર્ષ ૨૦૦૧માં ૮૦૨ હતો જે વર્ષ ૨૦૨૦માં વધીને ૯૬૫ નોંધાયો છે. બાળકોના આરોગ્ય, પોષણ અને પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણની કાળજી લઈ ભવિષ્યની પેઢીના નિર્માણ દ્વારા વિકસિત ગુજરાતનો સંકલ્પ અમારી સરકારે કર્યો છે.

- વિધવા બહેનોને આર્થિક રીતે મદદ કરી તેમને સામાજિક સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે ગંગા સ્વરૂપા યોજના અંતર્ગત આર્થિક સહાય આપવામાં આવે છે. આ યોજનામાં કોઈપણ પાત્રતા ધરાવતી બહેન સહાયથી વંચિત ન રહે તે માટે સેચ્યુરેશન એપ્રોચથી કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી રહેલ છે. આ યોજના માટે **₹૧૮૯૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પૂરક પોષણ યોજના અંતર્ગત ૩ થી ૬ વર્ષનાં બાળકોને આંગણવાડીમાં ગરમ નાસ્તો અને ભોજન તથા બાળકો, કિશોરીઓ અને સગર્ભા-ધાત્રી માતાઓને ટેક હોમ રાશન પૂરું પાડવા માટે **₹૧૪૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- માતા યશોદા તરીકે ફરજ બજાવનાર આંગણવાડીની બહેનોના માનદવેતન અને અન્ય સવલતો માટે **₹૭૫૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ૧૫ થી ૧૮ વર્ષની કિશોરીઓ માટે પૂર્ણ યોજના અંતર્ગત પોષક આહાર પુરો પાડવા માટે **₹૩૯૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ અને વિકાસશીલ તાલુકાઓમાં દૂધ સંજીવની યોજના હેઠળ અંદાજિત ૧૩ લાખ બાળકો, સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓને પેશચુરાઈઝ્ડ ફ્લેવર્ડ દૂધ આપવા માટે **₹૧૨૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મુખ્યમંત્રી માતૃશક્તિ યોજના (MMY) હેઠળ સગર્ભામાતાને એક હજાર દિવસ સુધી પ્રતિ માસ પ્રતિ લાભાર્થી ૨ કિલો ચણા, ૧ કિલો તુવેરદાળ અને ૧ લિટર સીંગતેલ આપવામાં આવે છે. જેના માટે **₹૨૧૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારમાં સગર્ભા અને ધાત્રી માતાઓના પોષણને સુદૃઢ કરવા પોષણ સુધા યોજના અમલી કરી છે. જે માટે **₹૧૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આંગણવાડી કેન્દ્રોના નિર્માણ, અપગ્રેડેશન અને સુવિધાઓ વધારવા માટે **₹૨૬૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વહાલી દીકરી યોજના અંતર્ગત સહાય આપવા માટે **₹૧૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- બાળકોને આંગણવાડીમાં ગુણવત્તાપૂર્ણ પૂર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ મળી રહે તે માટે જરૂરી સાધન-સામગ્રી ઉપલબ્ધ કરાવવા તેમજ ડિજિટલ લર્નિંગ મટિરીયલ પૂરું પાડવા **₹૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતો

અન્ન, નાગરિક પુરવઠા અને ગ્રાહકોની બાબતોના વિભાગ માટે કુલ ₹૨૧૬૫ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્યમાં પાત્રતા ધરાવતાં કુટુંબોની અન્ન સલામતી સુનિશ્ચિત કરી તેમને પોષણક્ષમ આહાર મળી રહે તે માટે રાહત દરે અનાજ અને અન્ય આવશ્યક ખાદ્યસામગ્રી પૂરી પાડવા સરકાર પ્રતિબદ્ધ છે. પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના દ્વારા NFSA કુટુંબોને છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં વિનામૂલ્યે અનાજ પૂરું પાડી કોરોનાના કપરા કાળમાં સરકાર ગરીબો માટે મદદરૂપ થયેલ છે. અન્ન સુરક્ષા, પોષણ અને નાગરિક પુરવઠાની યોજનાઓના સુદૃઢ અમલીકરણ માટે ગત વર્ષે જોગવાઈમાં ૨૪ % નો વધારો સૂચવેલ હતો. આગામી વર્ષ માટે વિભાગની જોગવાઈમાં ૪૨% જેટલો ધરખમ વધારો હું સૂચવું છું.

- જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા અંતર્ગત ૭૧ લાખ રેશનકાર્ડ ધારક NFSA કુટુંબોને અન્ન વિતરણ કરવા **₹૬૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઉજ્જવલા યોજના અંતર્ગત સમાવેશ કરી રાજ્યના અંદાજે ૩૯ લાખ કુટુંબોને રાંધણાગેસ સિલિન્ડરનું વિતરણ કરવામાં આવેલ છે. આ પરિવારોને દર વર્ષે બે રાંધણાગેસ સિલિન્ડર વિના મૂલ્યે રિફિલિંગ કરી આપવા **₹૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા અંતર્ગત NFSA કુટુંબોને તુવેર દાળ રાહત દરે આપવા માટે **₹૨૭૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા અંતર્ગત ખાદ્યતેલનું વિતરણ કરવા **₹૧૨૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- NFSA કુટુંબોના આહારમાં પ્રોટીનની માત્રા વધારવા માટે કુટુંબદીઠ દર માસે ૧ કિ.ગ્રા. ચણા વિતરણ રાહતદરે રાજ્યના ૭૫ તાલુકાઓમાં કરવામાં આવે છે. આ કાર્યક્રમનો વ્યાપ વધારી હવે સંપૂર્ણ રાજ્યમાં અમલ કરવામાં આવશે. જે અંતર્ગત **₹૮૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સૂક્ષ્મ પોષક તત્વોયુક્ત ડબલ ફોર્ટીફાઈડ મીઠા (આયર્ન + આયોડીનયુક્ત)ના વિતરણ માટે **₹૬૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થા અંતર્ગત અન્ન વિતરણને વધુ પોષણલક્ષી બનાવવા હાલમાં ૧૪ જિલ્લામાં ફોર્ટીફાઈડ ચોખા(ફોલીક એસીડ + આયર્ન + વિટામીન બી-૧૨ યુક્ત)નું વિતરણ કરવામાં આવે છે, જેનો વ્યાપ વધારી હવે રાજ્યના તમામ જિલ્લાઓમાં ફોર્ટીફાઈડ ચોખાનું વિતરણ કરવામાં આવશે. જેના માટે **₹૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શ્રીઅન્ન(મિલેટ)ના વપરાશને પ્રોત્સાહન આપવા તેમજ આહારમાં તેનો સમાવેશ કરવા બાજરી, જુવાર, રાગી(નાગલી) વગેરેની જાહેર વિતરણ વ્યવસ્થાથી વિતરણ કરવામાં આવશે. આ હેતુસર જરૂરી જથ્થાની ખરીદી ખેડૂતો પાસેથી કરવા પ્રોત્સાહન આપવા માટે **₹૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

**રમતગમત,
યુવા અને
સાંસ્કૃતિક
પ્રવૃત્તિઓ**

રમતગમત, યુવા અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ વિભાગ માટે કુલ ₹૫૬૮ કરોડની જોગવાઈ

ગુજરાત સમૃદ્ધ ઐતિહાસિક, સાંસ્કૃતિક અને સાહિત્યિક વારસો ધરાવે છે. આ વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કરવા તેમજ નવી પેઢીને સંસ્કૃતિ અને કલા પરત્વે જાગૃત કરવા સરકાર સતત પ્રયાસરત છે.

રમતગમત ક્ષેત્રે ₹૩૨૦ કરોડની જોગવાઈ.

ખેલમહાકુંભના માધ્યમથી છેલ્લા એક દાયકામાં ગુજરાતના યુવાનોને રમતગમત ક્ષેત્રે પ્રોત્સાહિત કરવા સરકાર દ્વારા સતત પ્રયાસ કરવામાં આવી રહેલ છે. તેના ભાગરૂપે

- દરેક જિલ્લામાં સેચ્યુરેશન એપ્રોચથી એક જિલ્લા કક્ષાનું સ્પોર્ટ્સ કોમ્પ્લેક્સ તથા દરેક જિલ્લાના એક તાલુકામાં તાલુકા કક્ષાનું સ્પોર્ટ્સ કોમ્પ્લેક્સ બનાવવાનું આયોજન.

- પસંદ કરેલ એકલવ્ય મોડલ રેસિડેન્સિયલ સ્કુલ (EMRS), ગર્લ લિટરસી રેસિડેન્સિયલ સ્કુલ (GLRS) અને રક્ષા શક્તિ વિદ્યાલયમાં કિસ્ટ્રીકટ લેવલ સ્પોર્ટ્સ સ્કુલ (DLSS) શરૂ કરવાનું આયોજન.
- ૫૦૦ નવી શાળાઓને In-School યોજનાનો લાભ આપવાનું આયોજન.
- પબ્લિક-પ્રાઇવેટ પાર્ટનરશીપ દ્વારા વ્યુહાત્મક આયોજન અને વ્યવસ્થાપન.
- રાષ્ટ્રીય તથા આંતર રાષ્ટ્રીય ટુર્નામેન્ટ્સ અને ટ્રેનિંગ કેમ્પ સાથે સ્પર્ધા મુજબ ગુજરાત સ્પોર્ટ્સ યુનિવર્સિટીમાં માળખાકિય સુવિધાઓ વધુ સુદૃઢ કરવા માટેનું આયોજન છે.

પુરાતત્વ અને સંગ્રહાલય ક્ષેત્રે રૂંપ કરોડની જોગવાઈ

- વડનગર ખાતે પુરાતાત્વિક અનુભૂતિ સંગ્રહાલય, તાના-રીરી સંગીત સંગ્રહાલય, એકતાનગર ખાતે ગુજરાત વંદના તેમજ દેશી રજવાડાંઓનું સંગ્રહાલય, દ્વારિકા ખાતે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના જીવનચરિત્ર આધારિત દ્વારિકા સંગ્રહાલય, સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાનાં ચોટીલા ખાતે રાષ્ટ્રીય શાયર ઝવેરચંદ મેઘાણી જીવન આધારિત સંગ્રહાલય, પાટણ ખાતે સંગ્રહાલય બનાવવાની કામગીરીનું આયોજન.
- સંગ્રહાલયના વિવિધ પ્રભાગોનું ઓનલાઇન નિદર્શન થઈ શકે તે હેતુસર ઓનલાઇન વર્ચ્યુઅલ ટુર બનાવી વેબસાઇટ પર મૂકવાનું આયોજન.
- રાજ્ય રક્ષિત સ્મારકોના સંરક્ષણની કામગીરીનું તબક્કાવાર આયોજન છે.

ગ્રંથાલય અને અભિલેખાગારો માટે રૂંદ કરોડની જોગવાઈ.

- સામાન્ય અને મધ્યમ વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓની તૈયારી માટે સરકારી ગ્રંથાલયોનો મહત્તમ ઉપયોગ કરે અને રાજ્યમાં વધુમાં વધુ લોકોને સરકારી ગ્રંથાલયોનો લાભ મળે તે માટેનું આયોજન.
- ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી દ્વારા ગુજરાતી સાહિત્યને પ્રોત્સાહન આપવા માટેનું આયોજન છે.
- જૂના દસ્તાવેજોની યોગ્ય જાળવણી અને માવજત માટેનું આયોજન છે.

: તૃતીય સ્તંભ :

વિશ્વકક્ષાની આંતરમાળખાકિય સવલતો ઊભી કરવા માટે

પંચાયત
અને
ગ્રામવિકાસ

પંચાયત, ગ્રામ ગૃહનિર્માણ અને ગ્રામવિકાસ વિભાગ માટે કુલ ₹૧૦,૭૪૩ કરોડની જોગવાઈ

ગામના છેવાડાના માનવીને પણ તમામ સરકારી યોજનાઓનો લાભ મળી રહે તે રાજ્ય સરકારની નેમ છે. ત્રિસ્તરીય પંચાયતી માળખાને સુદૃઢ બનાવવા ગ્રામ, તાલુકા, જિલ્લા પંચાયતના મકાનોનું નવિનીકરણ, રેકર્ડનું મોડર્નાઇઝેશન અને ટેકનોલોજીના મહત્તમ ઉપયોગ કરી ગામડાઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે જરૂરી પગલા સરકાર લઈ રહી છે. ગ્રામ્ય કક્ષાએ સફાઈ, પાણી જેવી મૂળભૂત સુવિધાઓ આપવાની સાથોસાથ ગ્રામ્ય સંસાધનોનું યોગ્ય સંચાલન અને માવજત માટે જરૂરી વ્યવસ્થા ઊભી કરવામાં આવશે.

પંચાયત

- ૧૫મા નાણાપંચ અંતર્ગત ગ્રામ્ય માળખાકિય સુવિધાઓના સુદ્રઢીકરણ માટે **₹૨૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગ્રામ્ય પાણી પુરવઠાઓ યોજનાઓ માટે વિનામૂલ્યે વીજપુરવઠાની યોજના અંતર્ગત સહાય માટે **₹૭૩૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પંચાયત વિસ્તારમાં પાણી તથા સ્વચ્છતાના અનેકવિધ કામોના અમલીકરણ માટે **₹૧૭૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઈ-ગ્રામ વિશ્વગ્રામ યોજના થકી ગ્રામ્ય લોકોને સરકારી યોજનાઓનો લાભ સરળતાથી તેમના ગામમાં જ મેળવી શકે છે. હાલમાં આ યોજના અંતર્ગત મળનાર સેવાઓની સંખ્યા વધીને ૩૨૧ થયેલ છે. દર વર્ષે અંદાજિત ૪.૫ કરોડ વ્યવહારો આ નેટવર્ક મારફત થાય છે. જે ડિજિટલ ગવર્નન્સની દિશામાં મોટી હરણફાળ છે. આ યોજનાને વધુ સુદ્રઢ કરવા તેમજ તેનો વ્યાપ વધારવા **₹૧૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી, એકતા નગરની નજીક આવતાં ગામોમાં પીવાના પાણી, ગટર વ્યવસ્થા, રોડ રસ્તાની તેમજ ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીને લગતી માળખાકિય સુવિધાઓ વિકસાવવા તેમજ પર્યાવરણની જાળવણી માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ગ્રામવિકાસ વિભાગ

- મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર યોજના (મનરેગા) હેઠળ **₹૧૩૯૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (ગ્રામીણ) હેઠળ આવાસો બાંધવા માટે **₹૯૩૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના-વોટરશેડ ડેવલપમેન્ટ કમ્પોનન્ટ (PMKSY-WDC) માટે **₹૨૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મહિલાઓના સશક્તિકરણ અને આર્થિક વિકાસ માટે નેશનલ રૂરલ લાઈવલીહુડ મિશન (આજીવિકા) અંતર્ગત **₹૨૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્વચ્છ ભારત મિશન(ગ્રામીણ) અંતર્ગત ગામોમાં ઘન અને પ્રવાહી કચરાના નિકાલની સુવિધા હાથ ધરવામાં આવે છે. ગોબરઘન યોજના અંતર્ગત ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ઊર્જા સુરક્ષા સાથે જૈવિક ખાતરનો લાભ આપવા બાયોગેસ પ્લાન્ટ અને સ્લરી પ્રોસેસિંગ યુનિટ સ્થાપવામાં આવે છે. આ યોજનાઓ માટે જોગવાઈ **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દીનદયાલ ગ્રામીણ કૌશલ યોજના હેઠળ ૫૦૦૦ જેટલી મહિલાઓને ડાયમંડ વર્કની અને બીજી મહિલાઓને જુદા જુદા કૌશલ્ય માટે તાલીમ આપવા માટે **₹૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

શહેરી વિસ્તારોમાં પાણી, ગટર વ્યવસ્થા, રસ્તાઓ, ઘન કચરાનો નિકાલ, સ્ટ્રીટલાઈટ વગેરે માળખાકિય સગવડોના વિકાસ દ્વારા ગુજરાતના શહેરોના રહેણાંકનું સ્તર ઉત્તરોત્તર સુધારવાની સરકારની નેમ છે. શહેરોના મૂળ વિસ્તાર અને તેની વધારેલી હદમાં આ સગવડોનું આયોજન મૂડીક્ષેત્રે મોટું રોકાણ માંગી લે તેમ છે. વિકસિત ગુજરાતના સંકલ્પ સાથે માનવ વિકાસ સૂચકાંક સુધારવાના હેતુથી શહેરીક્ષેત્રોની માળખાકિય સગવડો માટે વિભાગના બજેટમાં ૩૭% નો માતબર વધારો સૂચવ્યું છે.

- મહાનગરપાલિકા, નગરપાલિકા તેમજ શહેરી સત્તામંડળોમાં પાયાની માળખાકિય સુવિધાઓ માટે અમલમાં મુકેલ સ્વર્ણિમ જયંતિ મુખ્યમંત્રી શહેરી વિકાસ યોજનાને વર્ષ ૨૦૨૪ સુધી લંબાવવામાં આવેલ છે. આ યોજના માટે **₹૮૦૮૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્થાનિક સ્વરાજની શહેરી સંસ્થાઓને નાણાકીય સહાય આપવાની યોજના (ઓક્ટ્રોય નાબૂદી વળતર યોજના) અંતર્ગત **₹૩૦૪૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમૃત-૨.૦ અંતર્ગત પાણી પુરવઠા, ગટર વ્યવસ્થા, વરસાદી પાણીના નિકાલ, તળાવોનો વિકાસ અને પરિવહન વ્યવસ્થા માટે **₹૧૪૫૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **૧૫મા નાણાપંચ** હેઠળ આગામી વર્ષ માટે **₹૧૨૭૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરી વિસ્તારોને રેલ્વે ફાટક મુક્ત બનાવવાના અભિયાન અંતર્ગત ૧૦૦ ઓવરબ્રીજ/અંડરબ્રીજ બનાવવા માટે **₹૧૧૩૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી આવાસ યોજના (શહેરી) અંતર્ગત આગામી વર્ષમાં ૧ લાખ જેટલા વધુ લોકોને આવાસ પૂરા પાડવાના લક્ષ્યાંકને સિદ્ધ કરવા **₹૧૦૬૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અંદાજિત **₹૧૮ હજાર કરોડ**ના ખર્ચે નિર્માણ થનાર અમદાવાદ મેટ્રો રેલ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ફેઝ-૧ ની મેટ્રો સેવા કાર્યરત કરવામાં આવેલ છે. જ્યારે ફેઝ-૨ની કામગીરી પ્રગતિમાં છે. અંદાજે **₹૧૨ હજાર કરોડ**ના ખર્ચે બનનાર સુરત મેટ્રો રેલ પ્રોજેક્ટના ફેઝ-૧ અને ફેઝ-૨ની કાર્યવાહી પ્રગતિમાં છે. આ પ્રોજેક્ટને રાજ્ય સરકારની સહાય પેટે **₹૮૦૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્માર્ટ સિટી મિશન હેઠળ **₹૫૪૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શહેરી પરિવહનને વધુ સશક્ત બનાવવા માટે મુખ્યમંત્રી શહેરી પરિવહન યોજના હેઠળ ૫૦ ટકા વાયેબીલીટી ગેપ ફંડીંગ આપવામાં આવે છે. જે માટે **₹૩૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ
- નેશનલ રીવર કન્ઝર્વેશન પ્લાન હેઠળ સુરતમાં તાપી શુદ્ધિકરણ પ્રોજેક્ટ માટે **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- સ્વચ્છ ભારત મિશન તથા નિર્મળ ગુજરાત યોજના હેઠળ **₹૨૬૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નગરપાલિકાઓને વીજબીલ ભરવામાં સહાયભૂત થવા “વિજબીલ પ્રોત્સાહન નિધિ” સ્થાપિત કરવામાં આવશે. જે માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મહાનગરપાલિકાઓમાં આઈકોનિક બ્રીજ બનાવવા માટે કુલ **₹૪૦૦ કરોડ**ના આયોજન સામે જોગવાઈ **₹૧૦૦ કરોડ**.
- દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના-નેશનલ લાઈવલીહુડ મિશન હેઠળ **₹૮૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મહાનગરપાલિકાઓમાં લોકોને હરવા ફરવા માટે રમણીય સ્થળોનું નિર્માણ કરવા **નેચર પાર્ક**નું આયોજન. આ માટે **₹૮૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અગ્નિશમન વાહનો પૂરા પાડવા અને મોડલ ફાયર સ્ટેશન બનાવવા માટે **₹૬૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વર્લ્ડબેન્ક સહાયિત ગુજરાત રેઝિલીયન્ટ સિટી ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ હેઠળ **₹૩૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યની નગરપાલિકાઓમાં સિવિક સેન્ટરો ઊભા કરવા માટે **₹૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નગરપાલિકાઓના સુચારુ વ્યવસ્થાપન અને તાંત્રિક કામોના અમલીકરણ, મોનિટરીંગ અને દેખરેખની કામગીરી માટે કમિશ્નરશ્રી મ્યુનિસિપાલિટી એડમીનીસ્ટ્રેશનની ટેકનિકલ જગ્યાઓ માટે **₹૧૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ગિફ્ટ સિટી

ગિફ્ટ સિટી ભારતનું પ્રથમ અને એકમાત્ર કાર્યરત એવું આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાંકીય સેવાઓનું કેન્દ્ર છે. ભારતની અને વિદેશની નામાંકિત બેંકો, ઇન્વેસ્ટમેન્ટ અને રિઇન્વેસ્ટમેન્ટ કંપનીઓ, બે આંતરરાષ્ટ્રીય એક્સચેન્જો અને તેની સાથે મૂડી બજાર સાથે જોડાયેલ ઇન્ટરમીડિયરીઝ ગિફ્ટ સિટી ખાતેથી કાર્યરત છે. તાજેતરમાં, ગિફ્ટ સિટી ખાતે નવી બિઝનેસ ગતિવિધિઓ જેવી કે એસ્કાઇટ લીઝિંગ અને ફાઇનાન્સીંગ, ગ્લોબલ ઇન હાઉસ સેન્ટર્સ, શીપ લીઝિંગ અને ફાઇનાન્સીંગ, ગ્લોબલ ટ્રેડરી કાર્યો તથા અન્યને મંજૂરી આપવામાં આવેલ છે. ગિફ્ટ સિટીમાં કાર્યરત એક્સચેન્જોમાં ૫૦ બિલિયન યુ.એસ.ડોલરથી પણ વધારેના બોન્ડનું લિસ્ટિંગ થયેલું છે. ગિફ્ટ સિટી ખાતે કાર્યરત IFSC ભારતીય કોર્પોરેટ્સને વિદેશી મૂડી બજારમાંથી મૂડી અને ઋણ (ડેટ) મેળવવાની મોટી તક પૂરી પાડે છે.

ગિફ્ટ સિટી ખાતે એક વિશિષ્ટ પ્રકારનું ફિન-ટેક હબ સ્થાપવામાં આવશે. આ હબનો ઉદ્દેશ ભારતમાં ફિન-ટેક શિક્ષણ અને સંશોધનની ગુણવત્તામાં સુધારો કરવાનો, ફિનટેક સ્ટાર્ટ અપ તથા ઇન્ક્યુબેશનને પ્રોત્સાહિત કરવા, ટેકનોલોજીમાં પુરાવા આધારિત સંશોધન, રાષ્ટ્રીય તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય સંશોધનકારોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટેનો છે. ગિફ્ટ સિટી માટે **₹૭૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ

ઊર્જા અને પેટ્રોકેમિકલ્સ વિભાગ માટે કુલ ₹૮૭૩૮ કરોડની જોગવાઈ

આગામી વર્ષોમાં ખેતી, ઘરગથ્થું તેમજ ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે વીજ વપરાશ વધવાની શક્યતાઓને ધ્યાને લેતાં રાજ્યની જનતાને અવિરત અને સાતત્યપૂર્ણ વીજ પુરવઠો મળી રહે તેવા ભવિષ્યલક્ષી આયોજન સરકારે કરેલ છે. રાજ્યના વીજ વપરાશમાં રિન્યુએબલ ઊર્જાનો હિસ્સો વધારવા માટે સૌર અને પવન ઊર્જાનું મોટાપાયે ઉત્પાદન કરવાનું આયોજન છે. ઊર્જાના કાર્યક્ષમ ઉપયોગ અને બચત માટે લોક સહકાર સાથે વિવિધ કાર્યક્રમો હાથ ધરવામાં આવશે તેમજ દરેક ક્ષેત્રે એનર્જી ઓડિટની કામગીરીને આગળ ધપાવવામાં આવશે.

- ખેડૂતોને રાત્રિના બદલે દિવસે વીજળી પૂરી પાડવા માટે કિસાન સૂર્યોદય યોજના અંતર્ગત **₹૧૫૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રીવેમ્ડ ડિસ્ટ્રીબ્યુશન સ્કીમ અંતર્ગત વીજ વિતરણ માટે માળખાકીય સુવિધાઓનું અપગ્રેડેશન અને સ્માર્ટ મીટરની યોજના માટે **₹૧૩૯૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વીજ ઉત્પાદન અને ટ્રાન્સમિશન નેટવર્કના સુદૃઢીકરણ માટે **₹૧૩૩૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સબ સ્ટેશનની આસપાસની સરકારી ફાજલ જમીન પર ૨૫૦૦ મેગાવોટની ક્ષમતાના સોલાર પી.વી. પ્રોજેક્ટની સ્થાપના માટે **₹૧૧૮૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ, સાગરકાંઠા તથા અન્ય વિસ્તારોમાં નવા કૃષિ વિષયક વીજ જોડાણો આપવા માટે **₹૧૦૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સાગરકાંઠા તથા આદિજાતિ વિસ્તારોમાં નવા સબ-સ્ટેશનો સ્થાપવા માટે **₹૩૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પી.એમ. કુસુમ યોજના અંતર્ગત સોલાર પાવર આધારિત એગ્રીકલ્ચરલ પંપ પૂરા પાડવા માટે કુલ **₹૧૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રસ્તાઓના વિસ્તૃતિકરણમાં અથવા હયાત રસ્તાઓ પર અડચણરૂપ વીજ માળખાનું શિફ્ટીંગ,રિપ્લેસમેન્ટ કરવા માટે **₹૧૦૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ડિસ્ટ્રીબ્યુશન લોસ ઘટાડવા અને જીવ સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા ઓવરહેડ ડિસ્ટ્રીબ્યુશન નેટવર્કને અન્ડરગ્રાઉન્ડ કેબલ નેટવર્કમાં તબદીલ કરવા **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખેતીવાડી ફીડરોના હયાત જૂના જર્જરીત વીજ વાયરો, કંડક્ટર બદલવાની કામગીરી તથા ખેતીવાડી ફીડરોના વિભાજનની કામગીરી કરી ગુણવત્તાસભર વીજ પુરવઠો પૂરો પાડવા **₹૮૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં આધુનિક ટેકનોલોજીના ઉપયોગ દ્વારા સાતત્યપૂર્ણ અને ગુણવત્તાયુક્ત વીજળી પૂરી પાડવા **₹૫૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- ઊર્જાના કાર્યક્ષમ ઉપયોગ તેમજ ઊર્જા બચત માટે લોક સહકાર સાથે વિવિધ કાર્યક્રમો હાથ ધરવા તેમજ દરેક ક્ષેત્રે એનર્જી ઓડિટને પ્રોત્સાહન આપવા **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

માર્ગ અને મકાન

માર્ગ અને મકાન વિભાગ માટે કુલ ₹૨૦,૬૪૨ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્યના તમામ ગામો અને બીજા મહત્વના સ્થળોને ગ્રામ્ય રસ્તાઓ અને ધોરીમાર્ગોના સુઆયોજિત નેટવર્કથી જોડવામાં આવેલ છે. આગામી વર્ષોમાં આ માળખાકિય સુવિધાઓની કામગીરીને આગળ ધપાવવા અને સુઢ્ઢ કરવા આયોજનો હાથ ધરેલ છે. આ રસ્તાઓના સુઢ્ઢીકરણની કામગીરી સાથે ગુણવત્તામાં પણ વધારો કરવાનું અમારું લક્ષ્ય છે.

પ્રગતિ હેઠળના કામો

- મુખ્યમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના માટે **₹૨૮૦૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મહાનગરો, બંદરો, ઔદ્યોગિક વિસ્તાર, પ્રવાસન તથા યાત્રાધામોને જોડતા રસ્તાઓના અનુભાગોને ફોર-લેન બનાવવાની અંદાજે **₹૨૮૦૦ કરોડ**ની કામગીરીનું આયોજન.
- ૭ વર્ષ પૂર્ણ થયેલ હોય તેવા રસ્તાઓનું રીસર્ફેસિંગની કામગીરી માટે અંદાજિત **₹૨૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જુદા જુદા રસ્તાઓના અનુભાગોની અંદાજે ૧ હજાર કિલોમીટર લંબાઈને ૧૦ મીટર કે ૭ મીટર પહોળા કરવાની **₹૧૬૭૯ કરોડ**ની કામગીરીનું આયોજન.
- **₹૯૬૨ કરોડ**ના ખર્ચે ઓખા અને બેટ દ્વારકાને જોડતા ચાર-માર્ગિય કેબલ સ્ટેઈડ સિગ્નેચર બ્રિજની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.
- સરખેજ-ગાંધીનગર હાઇવેને **₹૯૧૩ કરોડ**ના ખર્ચે છ-માર્ગિય કરવાની કામગીરી અન્વયે ત્રણ સ્ટ્રક્ચર (છારોડી, ઉજાલા, ખોડીયાર આર.ઓ.બી.)ની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ છે. આ કામગીરી પૂર્ણ થયેથી ગાંધીનગર અને અમદાવાદને જોડતો રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ સંપૂર્ણપણે છ-માર્ગિય થશે.
- અમદાવાદ-બગોદરા-રાજકોટ હાઇવેને **₹૩૩૫૦ કરોડ**ના ખર્ચે છ-માર્ગિય કરવાની કામગીરી માટે **₹૬૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી ગ્રામ સડક યોજના અંતર્ગત અંદાજે ૩૦૦૦ કિલોમીટરના ગ્રામ્ય માર્ગોને પહોળા કરવા **₹૧૭૫૦ કરોડ**ની અંદાજિત કિંમતના કામોને મંજૂરી મળેલ છે જે પૈકી ૧૧૮૫ કિ.મી.ની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ, જેના માટે **₹૬૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- જૂના પુલોના પુનઃબાંધકામ અને મજબુતીકરણ માટે **₹૫૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- **₹૪૦૧ કરોડ**ના ખર્ચે કર્ણ અને બનાસકાંઠા જિલ્લાઓને જોડતા ઘડુલી-સાંતલપુર રસ્તાની ૮૦ કિ.મી. લંબાઈની ખુટતી કડીઓની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.
- ભરૂચ દહેજ રસ્તા પર **₹૪૦૦ કરોડ**ના ખર્ચે ભોળાવ જંક્શનથી શ્રવણ જંક્શન સુધી ૩ કિ.મી. લંબાઈનો છ-માર્ગીય એલીવેટેડ કોરીડોર જેમાં હયાત રેલવે ઓવરબ્રીજ ઉપર ડબલ હાઈટ પર રેલવે ઓવરબ્રીજની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.
- ભુજ-ખાવડા-ધર્મશાળા રસ્તો **₹૩૫૨ કરોડ**ના ખર્ચે દ્વિમાર્ગીય કરવાની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.
- રસ્તાઓનું મજબુતીકરણ, અપગ્રેડેશન, ખુટતીકડીના રસ્તાઓ અને પુલના બાંધકામ સહિતના કોસ્ટલ હાઈવે માટેના **₹૨૪૪૦ કરોડ**ના આયોજન અંતર્ગત ૨૫ રસ્તાઓની **₹૬૯૩ કરોડ**ની કામગીરી. જેના માટે **₹૨૭૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પી.એમ. ગતિશક્તિ અંતર્ગત મહત્વના પ્રોજેક્ટ અમદાવાદ-મુંબઈ બુલેટ ટ્રેનના ઈકવિટી ફાળા માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કીમ-માંડવી રાજ્ય ધોરીમાર્ગ-૬૫ ના ૪૦ કિ.મી. લંબાઈના રસ્તાને વિકસાવવા માટે **₹૨૦૦ કરોડ**ની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.
- સાપુતારાથી સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી (એકતાનગર)ને જોડતા ૨૧૮ કિ.મી. લંબાઈના રસ્તા પૈકી ૮૫ કિ.મી. લંબાઈના રસ્તાઓ માટે **₹૨૧૯ કરોડ**ની કામગીરી. જેના માટે **₹૧૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારમાં ગામમાંથી શાળા તથા પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્ર સુધીના પાકા રસ્તા અને પુલો માટે **₹૩૨૨ કરોડ**ની કામગીરી. જેના માટે **₹૧૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રેલ્વે કોર્સીંગ પર ઓવરબ્રીજ બાંધવા અંગે:
 - ડી.એફ.સી.સી. રૂટ ઉપર આવતા રેલ્વે લેવલ કોર્સીંગ તેમજ અન્ય રેલ્વે કોર્સીંગો પર આર.ઓ.બી. ની કામગીરી પૈકી **₹૨૯૭૬ કરોડ**ના ખર્ચે કુલ ૫૨ (બાવન) રેલ્વે ઓવર બ્રીજના કામો પ્રગતિ હેઠળ.
 - ફાટક મુક્ત અભિયાન હેઠળ **₹૪૧૧૮ કરોડ**ના ખર્ચે કુલ ૮૫ આર.ઓ.બી. ની કામગીરી પ્રગતિ હેઠળ.

નવી બાબતો

- ટુરિસ્ટ સર્કિટને જોડતાં રસ્તાઓના વિકાસ માટે **₹૬૦૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અંદાજીત **₹૧૬૦૦ કરોડ**ના ખર્ચે પરિક્ષા પથના બાંધકામ અન્વયે **₹૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- અંદાજિત ₹૧૫૦૦ કરોડના ખર્ચે ભારે ટ્રાફિક ધરાવતા પાંચ રસ્તાઓ વટામણ-પીપળી, સુરત-સચિન-નવસારી, અમદાવાદ-ડાકોર, ભુજ-ભચાઉ અને રાજકોટ-ભાવનગરને હાઈસ્પીડ કોરીડોર તરીકે વિકસાવવા માટે **₹૩૮૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમદાવાદ-મહેસાણા-પાલનપુર રસ્તાને **₹૮૫૦ કરોડ**ના ખર્ચે હાઈબ્રિડ એન્યુઈટી પદ્ધતિથી ફાળવવાનો સહિત છ-માર્ગીય કરવા માટે **₹૧૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભરૂચ-દહેજ રસ્તાને **₹૮૦૦ કરોડ**ના ખર્ચે એક્સેસ કંટ્રોલ્ડ એક્સપ્રેસ-વે તરીકે વિકસાવવા માટે **₹૧૬૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

બંદરો અને વાહન વ્યવહાર

બંદરો અને વાહન વ્યવહાર વિભાગ માટે કુલ **₹૩૫૧૪ કરોડ**ની જોગવાઈ

રાજ્યમાં બસ આધારિત ટ્રાન્સપોર્ટ વ્યવસ્થાને પ્રોત્સાહન આપી પ્રવાસીઓની સગવડો વધારવાનું અને પ્રદૂષણ તેમજ રોડ ટ્રાફિકને ઓછું કરવાનું સરકારનું આયોજન છે. વાહન વ્યવહાર નિગમ દ્વારા આગામી વર્ષે વિક્રમજનક ૨૦૦૦ નવી બસો પ્રજાની સેવામાં મૂકવામાં આવશે. વધુમાં શહેરી વિસ્તારમાં પણ બસ ટ્રાન્સપોર્ટને પ્રોત્સાહન આપવા મુખ્યમંત્રી શહેરી પરિવહન યોજના અંતર્ગત જોગવાઈ વધારવામાં આવશે.

પોર્ટ આધારિત વિકાસ નીતિનો સુચારુ અમલ કરી આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં ગુજરાતે સમગ્ર દેશમાં મોખરાનું સ્થાન મેળવેલ છે. છેલ્લાં વીસ વર્ષમાં રાજ્યના પોર્ટ પર કરવામાં આવતા કાર્ગોના સંચાલનમાં આશરે પાંચગણો વધારો નોંધાયેલ છે. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨માં દેશનાં નોન-મેજર પોર્ટ્સ ટ્રાફિકના ૬૮% તથા કુલ પોર્ટ્સ ટ્રાફિકનાં ૪૧% કાર્ગોનું સંચાલન ગુજરાતના બંદરો મારફત કરવામાં આવેલ છે. માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીએ આશરે **₹૪ હજાર કરોડ**ના ખર્ચે ભાવનગર ખાતે શરૂ થનાર વિશ્વના પ્રથમ સી.એન.જી. ટર્મિનલનું ખાતમુહૂર્ત કરેલ છે. એલ.એન.જી. બાદ હવે સી.એન.જી.ના આયાત તેમજ પરિવહનમાં ગુજરાત દેશમાં અગ્રગણ્ય રાજ્ય બની રહેશે.

- ભાવનગર ખાતે પોર્ટના ટ્રાફિકને હાઈવે સુધી સરળતાથી પહોંચાડવા માટે રીંગરોડ વિકસાવવા **₹૨૯૭ કરોડ**નું આયોજન.
- ઇલેક્ટ્રીક વાહનોના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા ઇલેક્ટ્રીક વ્હીકલ (૨-૩-૪ વ્હીલર) પોલિસી માટે **₹૨૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નવલખી પોર્ટની હેન્ડલિંગ ક્ષમતા ૮ મિલિયન મેટ્રિક ટનથી વધારીને ૨૦ મિલિયન મેટ્રિક ટન કરવા માટે **₹૧૯૨ કરોડ**નું આયોજન.
- સુરત ખાતે ભારતીય રેલ્વે, ગુજરાત રાજ્ય માર્ગ વાહન વ્યવહાર નિગમ અને મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના સંયુક્ત ઉપક્રમે **₹૮૮૦ કરોડ**ના ખર્ચે તૈયાર થનાર મલ્ટીમોડેલ ટ્રાન્સપોર્ટ હબ માટે પ્રાથમિક તબક્કે **₹૫૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સયાણા શીપ બ્રેકિંગ ચાર્જ ખાતે શીપ બ્રેકિંગ પ્રવૃત્તિ પુનઃ શરૂ કરવા માટે **₹૨૪ કરોડ**નું આયોજન.

- ૫૦ ઇલેક્ટ્રીક બસોની ખરીદી માટે **₹૨૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નિગમના ૧૨૫ ડેપો વર્કશોપ, ૧૬ વિભાગીય કચેરીઓ તેમજ ૧૬ ડીવીઝન વર્કશોપ ખાતે CCTV સર્વેલન્સ સીસ્ટમ માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એરપોર્ટ જેવી સુવિધા બસ સ્ટેશનો પર આપવા માટે પી.પી.પી. ધોરણે ૦૭ બસપોર્ટ અમદાવાદ-ગીતા મંદિર નોર્થ પ્લોટ, ભરૂચ, અમરેલી, મોડાસા, પાટણ, નવસારી અને ભુજ ખાતે કાર્યરત કરવામાં આવશે.
- રાજ્યમાં ૨૦૦ કરતા વધારે એકમોને ઓટોમેટેડ વ્હીકલ ટેસ્ટીંગ સેન્ટર તરીકે મંજૂરી આપવામાં આવેલ છે. તે ઉપરાંત વ્હીકલ સ્કેપ પોલિસી અંતર્ગત ત્રણ ફ્રેસીલીટી શરૂ કરવામાં આવેલ છે.
- આર.ટી.ઓ.માં સરળીકરણના ભાગરૂપે એમ-ગવર્નન્સ શરૂ કરવામાં આવનાર છે.

જળસંપત્તિ

જળસંપત્તિ પ્રભાગ માટે **₹૬૭૦૫ કરોડ**ની જોગવાઈ

જીવન અને પર્યાવરણ બંને માટે જળ આવશ્યક તત્વ છે. ઉપલબ્ધ પાણીના સ્ત્રોતોનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરવા, તેનો સંગ્રહ તથા તે પાણીને ડેમથી ખેતરો અને ઘરો સુધી પહોંચાડવાનું સુદૃઢ માળખું સરકારે ઊભું કર્યું છે. સિંચાઈ યોજનાઓની કાર્યક્ષમતામાં વધારો કરવા અને પાણીની અછતવાળા વિસ્તારોમાં સિંચાઈ સુવિધા વધારવા નવી માળખાકિય સુવિધાઓ ઊભી કરવા માટે પણ સરકાર કાર્યરત છે. ક્ષાર પ્રવેશ નિયંત્રણ તેમજ ભૂગર્ભજળની પરિસ્થિતિમાં સુધારો કરવા માટે વિવિધ યોજનાઓ અમલમાં મુકેલ છે. કૃષિ અને પીવાના પાણી માટે જળસંસાધનોની અગત્યતા ધ્યાને લેતાં આ વિભાગના બજેટમાં ગત વર્ષની સરખામણીમાં ૮૨% નો વધારો સૂચવું છું.

- અંદાજિત **₹૪૩૨૦ કરોડ**ના ખર્ચે નર્મદાના વધારાના પાણીના કચ્છ વિસ્તારમાં વિતરણ માટે ઉદ્ધવહન પાઈપલાઈનો માટે **₹૧૯૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સૌરાષ્ટ્રમાં વિવિધ ચેકડેમોને જોડી નર્મદાના પાણી પહોંચાડવાની મહત્વાકાંક્ષી **સૌની યોજના**ની ખૂટતી કડીઓ માટે **₹૭૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અંદાજિત **₹૧૫૬૬ કરોડ**ની કસરાથી દાંતીવાડા પાઈપલાઈન યોજના માટે **₹૬૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખારીકટ કેનાલને બોક્ષ સ્ટ્રક્ચરમાં રૂપાંતર કરી તેની પુનઃરચના કરવા માટે **₹૩૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ચેકડેમ, તળાવો ઊંડા કરવા અને નવા બનાવવા માટે જળસંચય યોજના અંતર્ગત **₹૨૭૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પાનમ જળાશય આધારિત ઉદ્ધવહન પાઈપલાઈનો માટે **₹૧૯૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- અંદાજિત ₹૧૦૨૦ કરોડની ઉકાઈ જળાશય આધારિત સોનગઢ-ઉચ્છલ-નિઝર ઉદ્ધવહન પાઈપલાઈન માટે ₹૧૭૫ કરોડની જોગવાઈ.
- સાબરમતી નદી ઉપર સિરીઝ ઓફ બેરેજ બાંધવા માટે ₹૧૫૦ કરોડની જોગવાઈ.
- ગાંધીનગર ગિફ્ટ સિટી નજીક સાબરમતી રીવરફ્રન્ટ માટે ₹૧૫૦ કરોડની જોગવાઈ.
- અંદાજિત ₹૭૧૧ કરોડની તાપી-કરજણ લીંક પાઈપલાઈન માટે ₹૧૩૦ કરોડની જોગવાઈ.
- અંદાજિત ₹૧૯૨ કરોડની ડીંડોલથી મુક્તેશ્વર પાઈપલાઈન યોજના માટે ₹૧૦૯ કરોડની જોગવાઈ.
- દક્ષિણ ગુજરાતના આદિજાતિ વિસ્તારમાં આવેલ નદીઓ ઉપર ચેકડેમો, બેરેજો, વિચર વગેરે બનાવવા માટે ₹૧૦૩ કરોડની જોગવાઈ.
- વાત્રક જળાશય આધારિત ઉદ્ધવહન સિંચાઈ યોજના માટે ₹૧૦૦ કરોડની જોગવાઈ.
- કચ્છમાં મોટા ચેકડેમો, તળાવો જેવા જળસંગ્રહના કામો માટે ₹૮૦ કરોડની જોગવાઈ.
- અંદાજિત ₹૨૫૦ કરોડની વાઘરેજ રિચાર્જ યોજના માટે ₹૮૦ કરોડની જોગવાઈ.
- અંદાજિત ₹૧૩૨ કરોડની પાનમ જળાશય આધારિત વાંકડી ગામથી સંતરામપુર તાલુકાના તળાવો માટે ઉદ્ધવહન સિંચાઈ યોજનાઓ માટે ₹૭૦ કરોડની જોગવાઈ.
- મેશ્વો, ખારી, પુષ્પાવતી અને રૂપેણ નદીઓ પર સિરીઝ ઓફ ચેકડેમ બાંધવા માટે ₹૫૫ કરોડની જોગવાઈ.
- અંદાજિત ₹૧૧૦ કરોડની પૂર્ણ ટાઈડલ રેગ્યુલેટર યોજના માટે ₹૫૦ કરોડની જોગવાઈ.
- કડાણા જળાશય આધારિત સરસડી ઉદ્ધવહન સિંચાઈ યોજના માટે ₹૪૫ કરોડની જોગવાઈ.
- મેશ્વો જળાશય આધારિત ઉદ્ધવહન સિંચાઈ યોજના માટે ₹૪૫ કરોડની જોગવાઈ.
- પ્રગતિ હેઠળની અંદાજિત ₹૫૫૧ કરોડની થરાદથી સીપુ ડેમ સુધીની પાઈપલાઈન યોજના માટે ₹૩૦ કરોડની જોગવાઈ.
- વડોદરા જિલ્લામાં મહી નદી પર પોઈચા ગામે વિચર માટે ₹૧૦ કરોડની જોગવાઈ.

ભાડભૂત યોજના

સમુદ્ધી ભરતીથી થતી જમીનની ખારાશ અટકાવવા તથા ભૂગર્ભજળની ગુણવત્તા સુધારવા માટે નર્મદા નદી ઉપર અંદાજે **₹૫૪૦૦ કરોડ**ની ભાડભૂત યોજનાની કામગીરી શરૂ કરેલ છે. આ યોજનાથી પાણી સંગ્રહની સાથેસાથે પરિવહનમાં નોંધપાત્ર સુધારો થશે. આ યોજના માટે **₹૧૪૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સરદાર સરોવર યોજના

સરદાર સરોવર યોજના દેશની એક અગત્યની આંતરરાજ્ય બહુહેતુક યોજના છે, જે ગુજરાતની જીવાદોરી સમાન છે. આ યોજના પૂર્ણ થતાં હાલમાં અંદાજે ૧૦ હજાર ગામો અને ૧૭૬ શહેરોને ઘરવપરાશ માટે પાણી પૂરું પાડવામાં આવે છે. નર્મદા યોજના અંતર્ગત રાજ્યમાં કેનાલનું મોટું નેટવર્ક પથરાયેલ છે જેની કુલ લંબાઈ અંદાજે ૭૦ હજાર કિ.મી. છે. નર્મદા યોજનાના કમાન્ડ હેઠળ અંદાજે ૧૮ લાખ હેક્ટર વિસ્તાર આવરી લેવાયેલ છે, જેથી આ વિસ્તારની કાયાપલટ થયેલ છે. સરદાર સરોવર ડેમ અને કેનાલ પર ૧૪૫૦ મેગાવોટની કુલ સ્થાપિત ક્ષમતા વાળા બે જળવિદ્યુત મથકો કાર્યરત છે. આ જળવિદ્યુત મથકો દ્વારા અત્યાર સુધી અંદાજે ૬ હજાર કરોડ યુનિટ જેટલું વિક્રમી વીજ ઉત્પાદન થયેલ છે. આમ, ગુજરાતની તમામ વસ્તી તેમજ અર્થતંત્ર માટે નર્મદા યોજના મોટા વરદાનસમી સાબિત થયેલ છે. આ યોજના માટે **₹૫૯૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- કરછ શાખા નહેરના બાકી કામો માટે **₹૧૦૮૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કરછ અને સૌરાષ્ટ્ર શાખા નહેરના પંપિંગ સ્ટેશનના વિસ્તરણ, જાળવણી અને સંચાલન માટે **₹૬૭૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નર્મદા મુખ્ય નહેર પર વધારાના સ્ટ્રક્ચર તથા કેનાલ ઓટોમેશન તેમજ જાળવણીની કામગીરી માટે **₹૧૭૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નર્મદા કમાન્ડ વિસ્તારમાં સિંચાઈના પાણીનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરી મહત્તમ પાક ઉત્પાદન મળે તે હેતુથી તાલીમ, નિદર્શન, ખેડૂત શિબિર, જમીનની ચકાસણી વગેરે કૃષિલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગરુડેશ્વર વિયર તથા વિવિધ શાખા નહેરો પર વીજ મથકોની સ્થાપના, જાળવણી અને મરામત માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સૂક્ષ્મ સિંચાઈ

ઉપલબ્ધ પાણીમાંથી સિંચાઈક્ષેત્રમાં વધારો કરવા માટે આપણું રાજ્ય સૂક્ષ્મ સિંચાઈનો મહત્તમ ઉપયોગ કરી પાણીનો કરકસરભર્યો ઉપયોગ કરે તે આજની જરૂરિયાત છે. અત્યાર સુધીમાં અંદાજે ૨૧ લાખ હેક્ટર વિસ્તારમાં સૂક્ષ્મ સિંચાઈની સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ કરાવી આ દિશામાં ગુજરાતે દેશને એક નવી રાહ ચીંધેલ છે. ભૂગર્ભ જળ અને ઉદ્વહન સિંચાઈ યોજનાઓ દ્વારા પાઈપલાઈનથી અપાતા પાણીમાં પણ સૂક્ષ્મ સિંચાઈના ઉપયોગથી વોટરચુઝ એક્સિસિયન્સીમાં વધારો કરી પાણી અને વીજળીની બચત કરી ખેત ઉત્પાદન વધારી શકાય છે. સૂક્ષ્મ સિંચાઈ દ્વારા જળસિંચનના અભિગમને રાજ્યવ્યાપી અભિયાન બનાવવામાં આવશે.

- ગુજરાત ગ્રીન રિવોલ્યુશન કંપનીના માધ્યમથી ખેડૂતોને ડ્રીપ અને સ્પ્રિંકલર વસાવવા માટે **₹૧૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ભારત સરકાર સહાયિત **₹૭૫૦ કરોડ**ની અટલ ભૂજલ યોજના અંતર્ગત સૂક્ષ્મ સિંચાઈને પ્રોત્સાહન આપવા **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઉદ્વહન સિંચાઈ યોજનાઓને સેચ્યુરેશન એપ્રોચથી સૂક્ષ્મ સિંચાઈ સાથે જોડવા માટે ખૂટતી કડીના કામો માટે **₹૪૮૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પાણી પુરવઠા

પાણી પુરવઠા પ્રભાગ માટે **₹૬૦૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ

લોકોના આરોગ્ય અને જીવનધોરણમાં સુધારા માટે પૂરતા પ્રમાણમાં સારી ગુણવત્તાયુક્ત પીવાનું પાણી નિયમિત રીતે મળી રહે તે માટે રાજ્ય સરકારે ભગીરથ પ્રયત્નો કરેલ છે. રાજ્યવ્યાપી પાણી પુરવઠા ગ્રીડની સ્થાપના આ દિશામાં રાજ્ય સરકારની એક મોટી ઉપલબ્ધિ છે. આદિજાતિ વિસ્તારના ડુંગરાળ અને અંતરિયાળ ગામોમાં પાણીની ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે અંબાજીથી ઉમરગામ સુધી વિવિધ પાણી પુરવઠા યોજનાઓ કરવામાં આવેલ છે.

- નલ સે જલ યોજના અંતર્ગત **₹૨૬૦૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારમાં ૩૦૫૨ ગામોને આવરી લેતી અંદાજિત કિંમત **₹૪૦૦૯ કરોડ**ની ૬૪ યોજનાના કામો હાલ પ્રગતિ હેઠળ છે. જ્યારે ૨૫૯૨ ગામોને આવરી લેતી અંદાજિત રકમ **₹૨૩૬૨ કરોડ**ની ૬૬ યોજનાના કામો આયોજન હેઠળ છે. આ યોજનાઓ માટે **₹૬૦૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સૌરાષ્ટ્રમાં આગામી વર્ષોની પીવાના પાણીની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા નાવડા-બોટાદ-ગઢડા-ચાવંડ, બુધેલ-બોરડા, ઘરાઈ-ભેંસાણ અને ઢાંકી-નાવડા બલ્ક પાઈપલાઈનના કામો અમલમાં મૂકેલ છે. જે કામો માટે **₹૮૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
 - બુધેલથી બોરડા સુધીની ૫૬ કિ.મી. લંબાઈની બલ્ક પાઈપલાઈન અંદાજિત કિંમત **₹૩૭૬ કરોડ**ના કામો પુર્ણતાના આરે.
 - બોટાદ, રાજકોટ અમરેલી, જૂનાગઢ અને પોરબંદર જિલ્લાઓ માટેની નાવડા થી ચાવંડ સુધીની ૮૫ કિ.મી. બલ્ક પાઈપલાઈનના અંદાજે **₹૬૪૪ કરોડ**ના કામો પ્રગતિ હેઠળ.
 - અમદાવાદ, બોટાદ, અમરેલી, ભાવનગર, ગીર-સોમનાથ, જૂનાગઢ, પોરબંદર જિલ્લાઓ માટેની ઢાંકી થી નાવડા સુધીની ૯૭ કિ.મી. બલ્ક પાઈપલાઈન અંદાજિત કિંમત **₹૧૦૪૪ કરોડ**ના કામો પ્રગતિ હેઠળ.
 - જૂનાગઢ જિલ્લા માટેની ઘરાઈથી ભેંસાણ સુધીની પાણી પૂરું પાડવા માટેની ૬૩ કિ.મી. લંબાઈની બલ્ક પાઈપલાઈનના અંદાજિત **₹૩૯૨ કરોડ**ના કામો પ્રગતિ હેઠળ.

- પાણીની ઉપલબ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવાની સાથે લોકસહકારથી તેના કરકસરભર્યા ઉપયોગ માટે સરકાર પ્રયત્નશીલ છે આ હેતુસર,
 - ગુજરાત ઘર વપરાશ પાણી(સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૨૦૧૮ અંતર્ગત પાણીનું વિતરણ કરતી ૬૫૦૦ ગ્રામ પંચાયતો અને ૩૬૩ જૂથ યોજના હેઠળના ૨૦૦૦ હેડવર્ક્સ, પાણી વિતરણના સ્થળોનું વોટર ઓફિટ પૂર્ણ કરેલ છે.
 - પાણીના પરિવહન અને વિતરણમાં જવાબદેહી લાવવા અને પાણીનો બગાડ અટકાવવા ૨૨૦૦ જેટલા અગત્યના સ્થળો ઉપર વોટરફ્લો મીટર લગાડવાની અને અંદાજે ૫૦૦ જેટલા હેડવર્ક્સ ઉપરથી પાણીની ગુણવત્તાની માપણી અને તેના મોનિટરીંગની વ્યવસ્થા પ્રગતિમાં છે.

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી

વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી વિભાગ માટે કુલ ₹૨૧૮૩ કરોડની જોગવાઈ

આઈ.ટી., ઇલેક્ટ્રોનિક્સ, સેમી-કોન જેવી નીતિઓનો અમલ કરી આધુનિક ટેકનોલોજી આધારિત ઉદ્યોગો અને સેવાકીય ક્ષેત્રો દ્વારા આર્થિક વિકાસ માટે રાજ્યમાં સાનુકૂળ વાતાવરણ ઊભું કરવા સરકાર કાર્યરત છે. ગ્રામ્યસ્તરે ડિમાન્ડ આધારિત ડિજિટલ કનેક્ટિવિટી ઉપલબ્ધ કરાવી વિશ્વકક્ષાની ડિજિટલ સેવાઓ પૂરી પાડવાનું અને ડિજિટલ વ્યવહારોને ઉત્તેજન આપવાનું સરકારનું લક્ષ્ય છે.

વિજ્ઞાન પ્રત્યે વિદ્યાર્થીઓની અભિરૂચી કેળવવા વિજ્ઞાન કેન્દ્રોનો વ્યાપ વધારી જિલ્લાકક્ષાએ આવા કેન્દ્રો સ્થાપવાનો નિર્ણય કરેલ છે. રાજ્ય કક્ષાના સાયન્સ સિટીથી માંડી પ્રાદેશિક અને જિલ્લા કક્ષાના આ કેન્દ્રોનું નેટવર્ક નોલેજબેઝ્ડ સોસાયટીની દિશામાં સરકારનું એક મહત્વનું પગલું છે. વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી ક્ષેત્રને વધુ પ્રોત્સાહન આપવા વિભાગના બજેટમાં ગત વર્ષની સરખામણીમાં હું ૨૨૭% નો વધારો સૂચવું છું.

- સેમી કન્ડક્ટર પોલિસી હેઠળ સેમી કન્ડક્ટર અને ડિસ્પ્લે ફેબ તેમજ ઓસેટ ફેસિલીટી માટે ₹૫૨૪ કરોડની જોગવાઈ.
- ઇલેક્ટ્રોનિક પોલિસી હેઠળ ઇલેક્ટ્રોનિક્સ ક્ષેત્રના ઉદ્યોગો માટે ₹૧૨૫ કરોડની જોગવાઈ.
- આઈ.ટી. પોલિસી હેઠળ રોકાણોને પ્રોત્સાહન આપી રોજગારીનું સર્જન કરવા ₹૭૦ કરોડની જોગવાઈ.
- સાયન્સ સિટી ખાતે ભારત સરકારની સંસ્થા InSpace સાથે મળીને સ્પેસ મેન્યુફેક્ચરીંગ ક્લસ્ટરનો વિકાસ કરવા માટે ₹૧૨ કરોડની જોગવાઈ.
- આઈ.ટી. અને સ્ટાર્ટઅપ કલ્ચરના સર્વાંગી વિકાસ હેતુ સાયન્સ સિટી ખાતે આઈ. ટી. અને સાયન્સ પાર્કના વિકાસ માટે ₹૧૦ કરોડની જોગવાઈ.
- સાયન્સ સિટીના વિકાસના માસ્ટર પ્લાનના ભાગરૂપે નવા ક્ષેત્રો ડિફેન્સ અને એવિએશનની ગેલેરી સ્થાપવા ₹૨૫૦ કરોડનું આયોજન છે. જેના માટે ₹૨૨ કરોડની જોગવાઈ.

- રાજ્યમાં ૮ સ્થળોએ રિજીયોનલ સાયન્સ સેન્ટર અને બાકીના તમામ જિલ્લાઓમાં જિલ્લા વિજ્ઞાન કેન્દ્રની સ્થાપના અને સંચાલન માટે **₹૨૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગ્રામ્ય ક્ષેત્રે ડિજિટલ ડિવાઈડ ઓછું કરવા ડિજિટલ વિલેજ સ્કીમ અંતર્ગત ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં FTTH (Fiber To The Home)કનેક્શન આપવાની યોજના માટે **₹૧૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

: ચતુર્થ સ્તંભ :

કૃષિ, ઉદ્યોગ અને સેવાક્ષેત્રની આર્થિક પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ

કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર

કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ માટે કુલ ₹૨૧,૬૦૫ કરોડની જોગવાઈ

કૃષિ ક્ષેત્રે ગુજરાતે દીર્ઘદ્રષ્ટિપૂર્ણ અને લાંબા ગાળાનો વિકાસ વ્યૂહ અપનાવ્યો છે. **વાવણી થી વેચાણ** સુધી ખેડૂતો સાથે અડીખમ ઊભી રહેલી અમારી સરકારે કૃષિ ઉત્પાદન વધારવાની દિશામાં મક્કમ પગલાં ભર્યા છે. કૃષિમાં વૈવિધ્યીકરણ લાવી બાગાયત, પશુપાલન, એગ્રોપ્રોસેસીંગ, એગ્રોમાર્કેટીંગ જેવી સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓ તેમજ અદ્યતન ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી ખેડૂતોની આવક વધારવાનું અમારી સરકારનું દ્યેય છે. પ્રાકૃતિક કૃષિ માટે ખેડૂતો પ્રેરિત થાય તેના સઘન પ્રયાસો હાથ ધરવામાં આવેલ છે. કૃષિ ક્ષેત્રે ઉદ્યોગ સાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને કૃષિક્ષેત્રને લગતી માહિતી સેન્ટ્રલ પોર્ટલ પર ઉપલબ્ધ કરાવવા **INDEXT-A** ની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

- પ્રધાનમંત્રી કિસાન સન્માન નિધિ યોજના અંતર્ગત છેલ્લાં ચાર વર્ષમાં એકંદરે બાર હપ્તામાં આશરે ૬૧ લાખથી વધુ ખેડૂત કુટુંબોને સીધેસીધા તેમના બેન્ક ખાતામાં અંદાજે **₹૧૨ હજાર કરોડ**ની સહાય આપવામાં આવેલ છે.
- ખેડૂતોને વીજ જોડાણ તેમજ રાહતદરે વીજળી ઉપલબ્ધ કરાવવા માટે **₹૮૨૭૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પાક કૃષિ વ્યવસ્થા

- ટ્રેક્ટર તેમજ કૃષિ યાંત્રિકીકરણ માટેના અન્ય સાધનો તેમજ વિવિધ ઓજારોની ખરીદીમાં સહાય આપવા **₹૬૧૫ કરોડ** જેટલી માતબર રકમની જોગવાઈ.
- વન્ય પ્રાણીઓ દ્વારા ખેડૂતોના પાકને થતું નુકશાન અટકાવવા ખેતરની ફરતે કાંટાળી તારની વાડ અને સોલાર ફેન્સીંગ બનાવવા સહાય માટે **₹૪૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કૃષિ અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોના વિવિધ પ્રોજેક્ટ માટે રાષ્ટ્રીય કૃષિ વિકાસ યોજના અંતર્ગત **₹૨૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા ખેડૂતને દેશી ગાયના નિભાવ ખર્ચ માટે સહાય આપવા **₹૨૦૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- એગ્રો અને ફુડ પ્રોસેસિંગ એકમોને સહાય આપવા **₹૨૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખાતેદાર ખેડૂતોને આકસ્મિક મૃત્યુ/કાયમી અપંગતાના કિસ્સામાં વીમા રક્ષણ આપવાની યોજના હેઠળ **₹૧૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્માર્ટ ફાર્મિંગની યોજના અંતર્ગત સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ અને ખેડૂતોને કૃષિ એડવાઈઝરી માટે **₹૫૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ખેડૂતોને મિલેટ્સના વાવેતર વિસ્તાર વધારવા બિયારણ સહાય, પ્રચાર-પ્રસાર વગેરે માટે **₹૩૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નેનો ફર્ટિલાઈઝર અને જંતુનાશક દવાઓના છંટકાવ માટે કૃષિ ક્ષેત્રે અદ્યતન ડ્રોન ટેકનોલોજીને પ્રોત્સાહન આપવા **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ટ્રેનિંગ ફોર એગ્રીકલ્ચરલ લર્નિંગ એન્ડ ઈન્ટીગ્રેશન મીશન (TALIM) યોજના માટે **₹૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- શેરડીના પાક માટે સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ ઊભું કરવા **₹૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

બાગાયત

- **ફળ પાક ઉત્પાદકતા વધારવા** અને બાગાયતી પાકોના ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત ઘરૂં/રોપા/કલમોનો ઉછેર અને ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવા નર્સરી વિકાસ માટે સહાય આપવા કુલ **₹૬૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- બાગાયતી પાકોમાં કાપણી પછી બગાડ અટકાવવા માળખાકિય સુવિધા ઊભી કરવા **₹૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- નાળિયેરીની ખેતીને પ્રોત્સાહન હેતુ ગુજરાત નાળિયેરી વિકાસ કાર્યક્રમ માટે **₹૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મસાલા પાકોના સર્ટીફાઈડ બિયારણ ઉપર સહાય યોજના માટે **₹૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અર્બન ગ્રીન મિશન કાર્યક્રમ હેઠળ શહેરમાં માળી કામ અર્થે યુવાનોને કૌશલ્યવર્ધન રોજગારલક્ષી તાલીમ આપવા માટે **₹૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

કૃષિ-પશુપાલન શિક્ષણ અને સંશોધન

કૃષિ, પશુપાલન, મત્સ્યઉદ્યોગ અને પ્રાકૃતિક ખેતી સંલગ્ન શિક્ષણ, વિસ્તરણ તથા સંશોધન અંતર્ગત લેબ ટુ લેન્ડના એપ્રોચ સાથે કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ, કામઘેનુ યુનિવર્સિટી, ગુજરાત નેચરલ ફાર્મિંગ એન્ડ ઓર્ગેનિક એગ્રીકલ્ચરલ યુનિવર્સિટી કાર્યરત છે. આ યુનિવર્સિટીઓમાં માળખાકિય સગવડોના વિકાસ, શૈક્ષણિક કાર્ય અને સંશોધન માટે **₹૧૧૫૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

પશુપાલન

- ગૌશાળા, પાંજરાપોળ અને ટ્રસ્ટ સંચાલિત સંસ્થાઓને ગૌવંશ નિભાવ માટે **મુખ્યમંત્રી ગૌમાતા પોષણ યોજના** અંતર્ગત **₹૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મુખ્યમંત્રી નિઃશુલ્ક પશુ સારવાર યોજના અને ફરતાં પશુ દવાખાનાની સેવાઓ માટે **₹૧૦૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગ્રામ્ય કક્ષાએ સ્વરોજગારી માટે ડેરી ફાર્મ તેમજ પશુ એકમ સ્થાપવા સહાય માટે **₹૬૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દૂધ ઉત્પાદક સહકારી સંઘોને વિવિધ માળખાકિય સુવિધાઓ વિકસાવવા માટે સહાય પૂરી પાડવા **₹૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કરુણા એનિમલ એમ્બ્યુલન્સ-૧૯૬૨ ની સેવાઓ માટે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં ૧૫૦ નવા સ્થાયી પશુ દવાખાના શરૂ કરવા **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

મત્સ્યોદ્યોગ

- નવા મત્સ્યબંદરોના વિકાસ તેમજ હયાત મત્સ્યકેન્દ્રોના આધુનિકીકરણ અને નિભાવ માટે **₹૬૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સાગરખેડુઓને ડિઝલ વેટ રાહત તેમજ પેટ્રોલ પર સહાય માટે **₹૪૫૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રધાનમંત્રી મત્સ્યસંપદા યોજના હેઠળ મત્સ્યોદ્યોગના સર્વાંગી વિકાસ માટે **₹૧૫૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દરિયાઈ, આંતરદેશીય અને ભાંભરા પાણી આધારિત મત્સ્યોદ્યોગના વિકાસ માટે **₹૧૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સહકાર

- ખેડૂતો, પશુપાલકો અને સાગરખેડુઓને કિસાન ક્રેડિટ કાર્ડ મારફત અપાતા **₹૩ લાખ** સુધીના ટૂંકી મુદતનું પાક ધિરાણ પર વ્યાજ સહાય પેટે **₹૧૨૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પ્રાથમિક કૃષિ સહકારી મંડળીઓના કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન તેમજ સાધન સહાય માટે **₹૧૨૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- બજાર સમિતિઓમાં વેરહાઉસ બનાવવા સહાય માટે **₹૩૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- કિસાન કલ્પવૃક્ષ યોજના હેઠળ બજાર સમિતિઓમાં માળખાગત સુવિધાઓ સુદૃઢ કરવા **₹૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- તાલુકા અને જિલ્લા સહકારી ખરીદ વેચાણ સંઘોના વિવિધ પ્રોજેક્ટ માટે કેપિટલ સહાયની યોજના અંતર્ગત **₹૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ઉધોગ અને ખાણ

ઉધોગ અને ખાણ વિભાગ માટે કુલ ₹૮૫૮૯ કરોડની જોગવાઈ

ગુજરાતના સકલ ઘરેલું ઉત્પાદન(GDP)માં મેન્યુફેક્ચરીંગ સેક્ટરનો ફાળો સૌથી વધારે છે. ટેક્સટાઈલ, કેમિકલ, ફાર્માસ્યુટિકલ, સિરામિક, ડાયમંડ જેવા ક્ષેત્રોમાં ગુજરાત મોખરાનું સ્થાન ધરાવે છે. ગ્રીન હાઈડ્રોજન અને બીજા નવા ક્ષેત્રોમાં અદ્યતન ટેકનોલોજી સાથે ખાનગી ક્ષેત્રના મૂડી રોકાણ માટે ગુજરાત પ્રયત્નશીલ છે. શ્રેષ્ઠ સેક્ટરમાં ગ્રીન એમોનિયા, ફ્યુઅલ સેલ, બેટરી સ્ટોરેજ, ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ, અવકાશ અને ઉડ્ડયન જેવા ક્ષેત્રોમાં સંપૂર્ણ ઇકો સિસ્ટમ ઊભી કરવામાં આવશે.

છેલ્લાં ૮ વર્ષમાં દેશમાં થયેલ આશરે ₹૩૨ લાખ કરોડના વિદેશી મૂડી રોકાણ પૈકી ૫૭% એટલે કે **₹૧૮ લાખ કરોડ**નું મૂડીરોકાણ ગુજરાતમાં થયેલ છે. નીતિ આયોગના ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ રેન્કિંગમાં સમગ્ર દેશમાં ગુજરાત ટોપ એચીવર સ્ટેટમાં સ્થાન પામેલ છે. દેશની કુલ નિકાસમાં ૩૩% હિસ્સા સાથે ગુજરાત સમગ્ર દેશમાં પ્રથમ સ્થાન ધરાવે છે.

- ટેક્સટાઈલ નીતિ અંતર્ગત કાપડ ઉધોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે **₹૧૫૮૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- MSME ઉધોગો રાજ્યના મેન્યુફેક્ચરિંગ સેક્ટરની કરોડરજુ સમાન છે. આ ઉધોગોને પ્રોત્સાહન માટે જુદા જુદા પ્રકારની સહાય માટે **₹૧૫૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મોટા ઔદ્યોગિક એકમોને રાજ્યમાં મૂડીરોકાણ માટે પ્રોત્સાહિત કરવા **₹૮૮૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં આઠ, એત્રો પ્રોસેસીંગ માટે બે અને સી-ફૂડ પ્રોસેસીંગ માટે બે જી.આઈ.ડી.સી. વસાહતો સ્થાપવાનો નિર્ણય લેવાયેલ છે. આ ઔદ્યોગિક વસાહતોના વિકાસ માટે રાજ્ય સરકારની સહાય પેટે **₹૨૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઔદ્યોગિક વસાહતોમાં માળખાકિય સગવડોનો વિકાસ કરવા અને ટ્રિટેડ વેસ્ટ વોટરનો નિકાલ કરવા માટે ડીપ-સી પાઈપલાઈનો નાખવા માટે **₹૪૭૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઉધોગોની લોજિસ્ટીક કોસ્ટ ઘટાડવા, લાસ્ટ માઈલ રેલ કનેક્ટિવિટી પૂરી પાડવા તેમજ લોજિસ્ટીક ફેસિલીટી વિકસાવવા રફાળેશ્વર અને બેડી પોર્ટ પાસે ટર્મિનલ બનાવવા **₹૨૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં આવેલ ત્રણ સ્પેશયલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રીજીયન (SIR): ઘોલેરા, માંડલ-બેચરાજી અને પી.સી.પી.આઈ.આર. દહેજમાં ઉધોગો માટે વૈશ્વિક કક્ષાની આંતરમાળખાકિય સુવિધાઓ ઊભી કરવા **₹૧૮૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ૧ હજાર કરોડની સહાયથી જંબુસર ખાતે સ્થાપવામાં આવી રહેલ બલ્ક ડ્રગ પાર્કના નિર્માણ માટે **₹૧૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- માઈક્રો અને સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝના વિલંબિત ચૂકવણાના કેસોના નિર્ણય ઝડપી અને અસરકારક બનાવવા પાંચ વધારાની કાઉન્સિલની રચના કરવા માટે **₹૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.

કુટીર ઉદ્યોગ

ODOP (One District One Product) યોજના હેઠળ દરેક જિલ્લાની ખાસ ઉત્પાદિત આઈટમની આંતરરાષ્ટ્રીય ઓળખ ઊભી કરવા માનનીય વડાપ્રધાનશ્રીએ આહ્વાન કરેલ છે. પાટણના પટોળા, જામનગરની બાંધણી અને કચ્છનું ભરતકામ એ ગુજરાતની આગવી ઓળખ અને ભવ્ય વારસાના પ્રતિક છે, કે જેમને જી.આઈ.ટેગ મળેલ છે. એકતાનગર ખાતે દેશના વિવિધ રાજ્યોના ઉત્પાદનો અને હસ્તકલા ઉત્પાદનોના પ્રમોશન તથા વેચાણ માટે યુનિટીમોલ સ્થાપવામાં આવેલ છે. આજ પેટર્ન પર ગાંધીનગર ખાતે પણ યુનિટીમોલ સ્થાપવામાં આવશે.

- **શ્રી વાજપાઈ બેન્કેબલ યોજના** અન્વયે ૩૭ હજાર લાભાર્થીઓ માટે **₹૨૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **માનવ કલ્યાણ યોજના** અન્વયે ૨૭ ટ્રેડ માટે અંદાજે ૩૫ હજાર લાભાર્થીઓને લાભ આપવામાં આવશે.

પ્રવાસન, યાત્રાધામ અને નાગરિક ઉદ્યોગ

રાજ્યમાં પ્રવાસન પ્રવૃત્તિઓને વેગ આપી રોજગારીની નવી તકો ઊભી કરવા સરકારે અનેકવિધ પગલાઓ લીધેલ છે. આ ક્ષેત્રના વિકાસને વેગ આપવા આ પ્રભાગના બજેટ ૩૪૬% નો વધારો કરવાની હું જાહેરાત કરું છું.

પ્રવાસનના વિકાસની હરણફાળને વેગવંતી બનાવવા માટે **₹૨૦૭૭ કરોડ**ની જોગવાઈ

- આઈકોનિક ટુરિસ્ટ સ્થળોના સંકલિત વિકાસ માટે **₹૭૦૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ધાર્મિક, હેરીટેજ, એડવેન્ચર અને ઇકો ટુરિઝમ અંતર્ગત આવતા પ્રવાસન સ્થળોના વિકાસ માટે **₹૬૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- એરસ્ટ્રીપ/એરપોર્ટનો વિકાસ કરવા તેમજ એર કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે **₹૨૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અંબાજી-ઘરોઈ બંધ પરિક્ષેત્રને વિશ્વ કક્ષાના પ્રવાસી અને યાત્રાધામ વિકાસ માટે **₹૩૦૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- રાજ્યમાં આવેલ જુદા જુદા યાત્રાધામોના વિકાસ અને યાત્રિકોની સગવડો વધારવા માટે **₹૬૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- હેરિટેજ અને સિનેમેટિક પ્રવાસન નીતિ માટે **₹૩૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- કર્લી જળાશય વિસ્તારને પર્યટન સ્થળ તરીકે વિકાસ કરવા માટે **₹૨૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઘોળાવીરા, ઘરોઈ, નડાબેટ, કડાણા ડેમ, શિવરાજપુર વગેરે સ્થળોએ ટેન્ટ સિટી વિકસાવવા માટે **₹૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- સ્વામી વિવેકાનંદ સર્કિટના વિકાસ માટે **₹૧૨૦ કરોડ**ના આયોજન સામે **₹૧૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી-એકતા નગર

એકતાનગર ખાતે વિવિધ કામગીરી માટે **₹૫૬૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.

માનનીય વડાપ્રધાનશ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીની પ્રેરણા અને નેતૃત્વ હેઠળ સ્થપાયેલ ૧૮૨ મીટર ઉંચી સરદાર પટેલની પ્રતિમા સંપૂર્ણ દેશને એકતા અને અખંડિતતાનો સંદેશ આપે છે. પ્રવાસીઓ માટે વિવિધ આકર્ષણો સાથે તેમની સગવડોમાં ઉત્તરોત્તર વધારો કરવામાં આવી રહેલ છે. એકતાનગર આજે વિશ્વના નોંધપાત્ર પર્યટન સ્થળ તરીકે ઉભરી રહેલ છે. આદિજાતિ સંસ્કૃતિ, પ્રકૃતિ અને પાણીના સંગમને વિશ્વ સમક્ષ પ્રદર્શિત કરી રોજગારીની વિપુલ તકોનું સર્જન કરવા આ વિસ્તારનો સંકલિત વિકાસ કરવાનું આયોજન છે. આગામી સમયમાં એકતાનગર ખાતે વિશ્વકક્ષાની ડ્રાઈવ ઈન સફારી અને વિવિધ પ્રકારના મ્યુઝિયમ પણ સ્થાપવામાં આવશે.

: પંચમ સ્તંભ :

ગ્રીનગ્રોથ

વન અને પર્યાવરણ

વન અને પર્યાવરણ વિભાગ માટે કુલ **₹૨૦૬૩ કરોડ**ની જોગવાઈ

વિકાસની સાથે પર્યાવરણના જતન માટે વનોનું રક્ષણ અને સંવર્ધન જરૂરી છે. વન્ય પ્રાણીઓના સંરક્ષણ અને જતન માટે રાજ્યે નોંધપાત્ર કામગીરી કરેલ છે. છેલ્લી ગણતરી મુજબ ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, અભયારણ્ય તેમજ બૃહદ ગીર વિસ્તારમાં એશિયાઈ સિંહની સંખ્યા ૫૨૩ થી વધીને ૬૭૪ નોંધાયેલ છે, જે વિશ્વ કક્ષાએ આરક્ષિત પ્રજાતિઓના સંરક્ષણ ક્ષેત્રે એક વિક્રમ સમાન છે.

- વનોના વિકાસ, સંવર્ધન અને સંરક્ષણની કામગીરી માટે **₹૫૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વન વિસ્તારની બહારના વિસ્તારોમાં સામાજિક વનીકરણ માટે **₹૩૫૩ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વન્યપ્રાણી વ્યવસ્થા અને વિકાસ માટે **₹૩૧૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- વળતર વનીકરણ તથા અન્ય વન વિકાસની કામગીરીઓ માટે **₹૨૦૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- હરિત વસુંધરા પ્રોજેક્ટ, પાવન વૃક્ષ વાટીકા અને વૃક્ષોનું આવરણ વધારવાની વિવિધ યોજનાઓ માટે **₹૪૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- ગીર વિસ્તારના સંકલિત વિકાસના આયોજનના ભાગરૂપે ગીર અભયારણ્ય તેમજ વધુ બે લાયન સફારીનો વિકાસ કરવા માટે **₹૨૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- લોકોમાં વન અને પર્યાવરણ પ્રત્યે જાગૃતિ લાવવા તેમજ લોકસમુદાયને તેમાં સક્રિય રીતે જોડવા માટે મિયાવાડી પદ્ધતિથી ૭૫ અર્બન ફોરેસ્ટ(વન કવચ)ના નિર્માણ માટે **₹ ૨૦ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- દરિયાઈ સૃષ્ટિના સંવર્ધન, વાવાઝોડા સામે રક્ષણ અને દરિયાઈ કાંઠાના ઘોવાણ અટકાવવા માટે કેન્દ્ર સરકારે **મિષ્ટી કાર્યક્રમ** હાથ ધરવાની જાહેરાત કરી છે. જે અંતર્ગત દરિયાકાઠાં પર ચેર વાવેતર અને પુનઃસ્થાપન માટે **₹૧૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઘાસ સંગ્રહ વધારવા માટે ઘાસ ગોડાઉન બાંધકામ યોજના હેઠળ **₹૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- આદિજાતિ વિસ્તારોમાં લોકોની આવક વધારવા તેમજ વનક્ષેત્રમાં વૃદ્ધિ કરવા એગ્રો ફોરેસ્ટ્રીને ખાસ ઉત્તેજન આપવા માટે **₹૮ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ‘Mission LiFE’ અંતર્ગત પર્યાવરણ ક્ષેત્રમાં તાલીમ અને માનવ સંસાધન વિકાસ હાથ ધરવા તેમજ જનજાગૃતિ અભિયાન ચલાવવા **₹૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- અમૃત ઘરોહરો—જળ પ્લાવિત વિસ્તારો ગુજરાતના પર્યાવરણમાં અનેરું સ્થાન ધરાવે છે. ગુજરાત વિશ્વ કક્ષાએ સ્વીકૃતિ મેળવેલ ચાર રામસર સ્થળો ધરાવે છે. આ ઘરોહરની જાળવણી અને વિકાસ માટે **₹૧ કરોડ**ની જોગવાઈ.

કલાઈમેટ ચેન્જ

કલાઈમેટ ચેન્જ વિભાગ માટે કુલ **₹૮૩૭ કરોડ**ની જોગવાઈ

કલાઈમેટ ચેન્જના કારણે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉત્પન્ન થયેલ પડકારોને પહોંચી વળવા સરકાર આયોજનબદ્ધ રીતે કાર્ય કરી રહી છે. તાજેતરમાં ભારત સરકારનાં નીતિ આયોગ દ્વારા જાહેર થયેલ કલાઈમેટ અને એનર્જી ઇન્ડેક્સમાં ગુજરાતને પ્રથમ ક્રમ આપવામાં આવેલ છે. રિન્યુએબલ ઊર્જા સ્ત્રોતોનો વિકાસ કરી રાજ્યે ૧૯ હજાર મેગાવોટની ક્ષમતા સ્થાપિત કરી દેશના અગ્રગણ્ય રાજ્યોમાં પોતાનું સ્થાન સુનિશ્ચિત કરેલ છે.

- ૪ લાખ ઉપરાંત ઘરોમાં સોલર રૂફટોપ સ્થાપી ૨૩૦૦ મેગાવોટની ક્ષમતા સાથે ગુજરાત સમગ્ર દેશમાં પ્રથમ ક્રમે છે. આ યોજના માટે **₹૮૨૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ૧૦ હજાર વિદ્યાર્થીઓને ઇલેક્ટ્રિક ડ્રિયકી વાહન ખરીદવાની સહાય માટે **₹૧૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.

- આગામી પાંચ વર્ષમાં રાજ્યની તમામ ગ્રામ પંચાયતોમાં સ્મશાનગૃહોને સુધારેલ સ્મશાનલક્ષી યોજના હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે. આ યોજના માટે **₹૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ગૌશાળાઓ તથા અન્ય સંસ્થાઓમાં બાયોગેસ પ્લાન્ટની સ્થાપના માટે **₹૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.

ગૃહ

ગૃહ વિભાગ માટે કુલ ₹૮૫૭૪ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્યના વિકાસમાં કાયદો અને વ્યવસ્થાની પરિસ્થિતિ અગત્યની ભૂમિકા ભજવે છે. સરકાર રાજ્યમાં શાંતિ, સલામતી અને સુરક્ષાને જાળવી રાખવા તેમજ તેને વધારે સુદૃઢ બનાવવા સતત કાર્યરત છે. આ હેતુસર રાજ્ય પોલીસમાં માનવબળ વધારવા, મોર્ડનાઈઝેશન કરવા અને વૈજ્ઞાનિક ઢબે તપાસ કરવા માટે સતત પ્રયત્નો કરવામાં આવી રહેલ છે. સુરક્ષા તથા સંકલિત પરિવહન નિયંત્રણ માટે “વિશ્વાસ” પ્રોજેક્ટ અને દરેક સ્તરે કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ સેન્ટર “ત્રિનેત્ર” કાર્યરત કરી, રાજ્યની સુરક્ષાને વધારે સુદૃઢ બનાવાયેલ છે. વાહન અને મોબાઈલ ચોરીના કિસ્સામાં મોબાઈલ મારફ્ટ ફરિયાદ થઈ શકે તે માટે e-FIR એપ ચાલુ કરવામાં આવેલ છે. પોલીસ અને રાજ્ય અનામત દળમાં મહિલાઓની ભાગીદારી વધારવા રાજ્ય સરકારે સંખ્યાબદ્ધ પગલા લીધેલ છે. રાજ્યમાં SRPની એક મહિલા બટાલિયન ઊભી કરવાનું નક્કી કરવામાં આવેલ છે.

- પોલીસ જવાનો અને અધિકારીઓ માટે યોગ્ય આવાસની સગવડો પૂરી પાડવા સરકારે તબક્કાવાર પોલીસ આવાસોનું નિર્માણ કાર્ય હાથ ધરેલ છે. જેના અંતર્ગત છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં અંદાજે ૫૭૦૦ આવાસોનું નિર્માણ કરવામાં આવેલ છે. આવાસ નિર્માણ માટે ચાલુ વર્ષે **₹૩૧૫ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- પોલીસતંત્રની કચેરીઓના નિર્માણ અને આધુનિકીકરણ માટે **₹૨૫૭ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- મોડાસા જેલના નિર્માણ માટે **₹૨૨ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- **૧૫** જિલ્લાઓમાં સાયબર ક્રાઈમને નાથવા માટે ક્રાઈમ પોલીસ સ્ટેશન શરૂ કરવા માટે **₹૧૪ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- બોમ્બ ડિટેક્શન એન્ડ ડિસ્પોઝલ સ્કવોડ (BDDS) ટીમોની કામગીરી માટે સાધન-સામગ્રીની ખરીદી કરવા માટે **₹૯ કરોડ**ની જોગવાઈ.
- ઈ-ગુજકોપની કામગીરી અસરકારક અને ઝડપી બનાવવા ટેબ્લેટની ખરીદી કરવા **₹૬ કરોડ**ની જોગવાઈ.

કાયદા

કાયદા વિભાગ માટે કુલ ₹૨૦૧૪ કરોડની જોગવાઈ

છેવાડાના માનવી સહિત સમાજના દરેક વર્ગની વ્યક્તિને સરળતાથી તથા પારદર્શી રીતે ન્યાય મળી રહે તે એક બંધારણીય અધિકાર છે. માળખાકિય સુવિધાઓના વિકાસ અને ટેકનોલોજીના ઉપયોગથી ન્યાયપ્રક્રિયામાં સરળતા લાવવા માટે ન્યાયતંત્ર અને સરકાર પ્રયત્નશીલ છે. રાજ્યમાં ન્યાયિક વ્યવસ્થા સુદૃઢ કરવા આગામી વર્ષોમાં ૭૫ ડીસ્ટ્રીક્ટ જજની કોર્ટ તેમજ ૨૫ સીનીયર સિવિલ જજની કોર્ટ સ્થાપવામાં આવશે. જુદી જુદી કોર્ટમાં ચલાવવામાં આવતા દાવાઓ અને તેની પ્રક્રિયાને લગતા દસ્તાવેજો પર કોર્ટ ફી લગાડવાની જોગવાઈ છે. આ વ્યવસ્થામાં ફેરફાર કરી સરળ અને તર્ક સંગત બનાવવામાં આવશે.

- જુદાજુદા સ્તરે કોર્ટ બિલ્ડીંગના બાંધકામો તેમજ જાળવણી માટે ₹૨૧૧ કરોડની જોગવાઈ
- ન્યાયિક અધિકારીઓ અને સ્ટાફના રહેણાંકોના મકાનો માટે ₹૧૭૯ કરોડની જોગવાઈ.
- ઈ-કોર્ટ મિશન પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ગુજરાત હાઈકોર્ટ અને બીજી અદાલતોમાં કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન અને ડિજિટાઈઝેશન થકી વ્યવસ્થામાં સરળીકરણ અને પારદર્શિતા લાવવા તેમજ પક્ષકારોને ઓનલાઈન સગવડ આપવા માટે ₹૨૮ કરોડની જોગવાઈ.
- વકીલોના કલ્યાણ માટેના વેલફેર ફંડ અંતર્ગત ₹૫ કરોડની જોગવાઈ.

મહેસૂલ

મહેસૂલ વિભાગ માટે કુલ ₹૫૧૪૦ કરોડની જોગવાઈ

જમીન તેમજ મહેસૂલી વ્યવસ્થાપનનું ઉત્તરોત્તર સરળીકરણ અને ડિજિટાઈઝેશન કરી લોકોને ઘરેબેઠા સેવાઓ આપવા અને પારદર્શિતા લાવવા સરકાર કટિબદ્ધ છે. હવે ડિજિટલ સિગ્નેચર સાથેનું ખેડૂત ખરાઈ પ્રમાણપત્ર ઘરે બેઠા મળી રહે તેવી પદ્ધતિ સરકારે અમલમાં મૂકેલ છે. મહેસૂલી દસ્તાવેજોની નોંધણી માટે નાગરિકો પોર્ટલ પર ડેટા એન્ટ્રી કરીને ઇન્ડેક્સ-૨ની સર્ટીફાઈડ નકલો પણ ઓનલાઈન મેળવી શકે છે. રાજ્યની સબ રજીસ્ટ્રાર કચેરીઓના કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન અને આધુનિકીકરણ કરવાનું મોટું અભિયાન હાથ ધરવાનું સરકારે નક્કી કર્યું છે.

- પાટણ ખાતે નવી કલેક્ટર કચેરી અને ઈડર, બાબરા, ઉપલેટા, માળીયા (હાટીના), ઉંઝા અને ભિલોડા ખાતે મામલતદાર કચેરીઓના બાંધકામ માટે ₹૪૬ કરોડની જોગવાઈ.
- ૬-સબ રજીસ્ટ્રાર કચેરી અને સ્ટેમ્પ ડ્યુટી અને નોંધણી ભવનના નવીન બાંધકામ માટે ₹૩૫ કરોડની જોગવાઈ.
- નાગરિકોને વધુ સારી સુવિધાઓ માટે રાજ્યની સબ રજીસ્ટ્રાર અને સ્ટેમ્પ કચેરીઓના રિનોવેશન અને અપગ્રેડેશન માટે ₹૭ કરોડની જોગવાઈ.
- મહેસૂલ તંત્રની વિવિધ કચેરીઓના રેકર્ડ અને દસ્તાવેજોના ડિજિટાઈઝેશન માટે ₹૫ કરોડની જોગવાઈ.

સામાન્ય વહીવટ

સામાન્ય વહીવટ વિભાગ માટે કુલ ₹૧૯૮૦ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્ય સરકારની દૂરંદેશિતાપૂર્ણ વિકાસલક્ષી દ્રષ્ટિને સુગમ સુશાસનનો આધાર જરૂરી છે. લોકપ્રતિનિધિઓની જરૂરિયાત મુજબ સઘન આયોજન સુનિશ્ચિત કરી તેના અમલીકરણ માટે આંકડાકીય અને આઉટકમ બેઝડ માળખાની જરૂરિયાત રહે છે.

ઈ-ગવર્નન્સના ઉપયોગથી પ્રશાસનમાં ટોચથી લઈને પાયાના સ્તર સુધી પારદર્શિતા લાવવા અને સરળીકરણ કરવા સરકાર કાર્યરત છે. કર્મચોગીઓને તાલીમબદ્ધ કરી લોકાભિમુખ વહીવટ અને પ્રોએક્ટિવ ગવર્નન્સની ભાવનાને સાકાર કરવાના ધ્યેય સાથે સરકાર આગળ વધી રહી છે. રાજ્યની વહીવટી કાર્યપદ્ધતિમાં ઈ-ગવર્નન્સના ભાગરૂપે વહીવટી વિભાગોથી શરૂ કરીને તાલુકા કક્ષાની કચેરીઓ સુધી વ્યાપ ધરાવતી ઈ-સરકાર એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવેલ છે.

સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ(SDG) અને નીતિ આયોગ દ્વારા વર્ષ ૨૦૩૦ સુધીમાં નક્કી કરેલ લક્ષ્યાંકોને હાંસલ કરી રાજ્યના લોકોની સુખાકારી અને માનવ સૂચકાંકમાં વૃદ્ધિ માટે એક્શન પ્લાનનો સમયબદ્ધ રીતે અમલ કરવા રાજ્ય સરકાર કૃતસંકલ્પ છે. આ હેતુસર નીતિ આયોગની પેટર્ન પર રાજ્યમાં સરકારી યોજનાઓના આયોજન, અમલીકરણ અને આઉટકમના મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા હાથ ધરવા રાજ્ય આયોગ (નીતિ ગુજરાત)ની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

ઈ-ગવર્નન્સના ક્ષેત્રે વૈશ્વિક કક્ષાએ ઉપલબ્ધ તકોના મહત્તમ ઉપયોગ દ્વારા રાજ્ય વહીવટને આધુનિક સ્વરૂપ આપવા અને કર્મચોગીઓની ક્ષમતાને સુદૃઢ કરવા માટે આઈ.ટી. એનેબલ્ડ એચ.આર.નું આયોજન કરવામાં આવેલ છે.

- વિકેન્દ્રિત જિલ્લા આયોજન કાર્યક્રમ, એ.ટી.વી.ટી અને અન્ય યોજનાઓ હેઠળ સ્થાનિક જરૂરિયાતોના વિકાસના કામો માટે ₹૧૩૧૦ કરોડની જોગવાઈ.
- સમતોલ વિકાસ કરવા માટે નીતિ આયોગ દ્વારા નિયત કરેલ એસ્પિરેશનલ તાલુકાઓના વિકાસ માટે ₹૧૩ કરોડનું આયોજન.

માહિતી અને પ્રસારણ

માહિતી અને પ્રસારણ વિભાગ માટે કુલ ₹૨૫૭ કરોડની જોગવાઈ

રાજ્ય સરકારની વિવિધ જનહિતલક્ષી યોજનાઓ, મહત્વના નિર્ણયો તથા ફ્લેગશીપ કાર્યક્રમોની જાણકારી જનતાને ઝડપથી અને વિશ્વસનીય રીતે પ્રાપ્ત થાય તે જરૂરી છે. સરકારી યોજનાઓનો લાભ લોકો મેળવી શકે એ માટે સરકાર પ્રિન્ટ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને સોશિયલ મીડિયાનો સમુચિત ઉપયોગ કરીને પ્રચાર-પ્રસારનું કાર્ય કરે છે.

- ગુજરાતી ફિલ્મોને પ્રોત્સાહન આપવા અમારી સરકારે વર્ષ ૨૦૧૬થી ગુજરાતી ચલચિત્રો માટે ગુણવત્તા સમન્વિત પ્રોત્સાહન નીતિ જાહેર કરેલ છે. ગુજરાતી ફિલ્મોના પ્રોત્સાહન માટે ₹૨૦ કરોડની જોગવાઈ.
- પ્રચાર અને પ્રસાર માટે બનાવવામાં આવેલ વિવિધ સાહિત્યનું રાજ્યકક્ષાનું આર્કાઈવ ઊભું કરવા માટે ₹૨ કરોડની જોગવાઈ.

હવે હું ૨૦૨૧-૨૨ વર્ષની ખરેખર આવક અને ખર્ચની સમીક્ષા હાથ ધરીશ.

વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨નો હિસાબ

વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ દરમિયાન ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે **₹૬૩૬૯.૭૫ કરોડની પુરાંત** રહેશે તેવી ધારણા સુધારેલા અંદાજમાં હતી. વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ માટેના હિસાબમાં ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે **₹૪૧૮ કરોડની પુરાંત** દર્શાવે છે.

(₹ કરોડમાં)

		વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ ના સુધારેલા અંદાજ	વર્ષ ૨૦૨૧-૨૨ ના હિસાબ
(૧)	એકત્રિત ફંડ		
	મહેસૂલી આવક	૧૬૩૦૨૦.૧૯	૧૬૬૮૨૯.૭૦
	મહેસૂલી ખર્ચ	૧૬૨૩૦૬.૦૮	૧૬૦૪૨૧.૨૭
	મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત	(+) ૭૧૪.૧૧	(+) ૬૪૦૮.૪૩
	મૂડીની આવક	૫૯૭૪૬.૧૯	૪૭૧૨૩.૭૬
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૫૪૬૮૯.૫૧	૫૩૬૯૨.૦૯
	મૂડી હિસાબ પર ખાધ/પુરાંત	(+) ૫૦૫૬.૬૮	(-) ૬૫૬૮.૩૩
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(+) ૫૭૭૦.૭૯	(-) ૧૫૯.૯૦
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	-----	-----
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+) ૫૯૮.૯૬	(+) ૫૭૭.૯૦
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+) ૬૩૬૯.૭૫	(+) ૪૧૮.૦૦

વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ના સુધારેલા અંદાજ

વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ના અંદાજમાં ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે **₹૬૬૮.૦૯ કરોડની પુરાંત** રહેવાની ધારણા હતી. વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ના અંતે ચોખ્ખી લેવડ-દેવડના કારણે સુધારેલ અંદાજમાં **₹૮૯૯.૩૨ કરોડની પુરાંત** રહેવાની ધારણા છે.

(₹ કરોડમાં)

		વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ ના અંદાજ	વર્ષ ૨૦૨૨-૨૩ ના સુધારેલા અંદાજ
(૧)	એકત્રિત ફંડ		
	મહેસૂલી આવક	૧૮૨૦૪૫.૪૬	૧૯૬૧૮૭.૩૧
	મહેસૂલી ખર્ચ	૧૮૧૦૩૯.૬૦	૧૮૯૪૯૩.૭૦
	મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત	(+) ૧૦૦૫.૮૬	(+) ૬૬૯૩.૬૧
	મૂડીની આવક	૫૧૨૫૧.૦૦	૫૩૯૫૧.૧૭
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૫૯૩૯૪.૦૬	૬૨૬૭૬.૪૫
	મૂડી હિસાબ પર ખાધ	(-) ૮૧૪૩.૦૬	(-) ૮૭૨૫.૨૮
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-) ૭૧૩૭.૨૦	(-) ૨૦૩૧.૬૭
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	-----	-----
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+) ૭૮૦૫.૨૯	(+) ૨૯૩૦.૯૯
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+) ૬૬૮.૦૯	(+) ૮૯૯.૩૨

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ નો અંદાજ

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

રાજ્ય સરકાર દ્વારા અંદાજપત્રિય જોગવાઈ તેમજ મૂડી ખર્ચમાં સૂચવેલ અભુતપૂર્વ વધારા માટે જરૂરી નાણાકીય સંસાધનોનું પણ સુવ્યવસ્થિત આયોજન કરવામાં આવેલ છે. રાજ્ય સરકારના પરંપરાગત મહેસૂલી આવકના સ્ત્રોતો ઉપરાંત મૂડી આવકના નવા સ્ત્રોતો ઊભા કરવાનું આયોજન કરવામાં આવેલ છે. એસેટ મોનેટાઈઝેશન સાથે નોનસ્ટ્રેટેજીક અને વ્યવાસાયિક ધોરણે ચાલતા જાહેર સાહસોના વિનિવેશની દિશામાં સરકાર પ્રયત્ન કરશે. આ ઉપરાંત રાજ્ય સરકાર NABARD, SIDBI વગેરે જેવી સંસ્થાઓ પાસેથી ઓછા વ્યાજની લોન મેળવશે. તાંત્રિક સહયોગ સાથે મલ્ટી લેટરલ ધિરાણ મેળવી ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશન કરવામાં આવશે. પબ્લિક પ્રાઈવેટ પાર્ટનરશીપ તેમજ Viability Gap Funding (VGF) દ્વારા બિનસરકારી ક્ષેત્રના રોકાણોને પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે.

મૂડી ખર્ચની બહુગુણિત અસરથી અર્થતંત્રની ભાવિ ઉત્પાદન ક્ષમતામાં વધારો થાય છે જે અંતતઃ આર્થિક વૃદ્ધિના ઊંચા દરમાં પરિણમે છે. આથી કેન્દ્ર સરકારે મૂડી ખર્ચમાં વધારો કરવાની બાબતને પ્રોત્સાહન આપેલ છે, જેને અનુસરીને આ અંદાજપત્રમાં મૂડી ખર્ચમાં અમે અભૂતપૂર્વ વધારો સૂચવેલ છે. જેના થકી રાજ્યમાં ખાનગી મૂડીરોકાણમાં વૃદ્ધિ થશે તથા રાજ્યનો આર્થિક વિકાસ દર વધશે. આ રીતે વિકાસનું ચક્ર વિઘેયાત્મક ગતિમાં(virtuous cycle) આગળ વધશે.

વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ ના અંદાજ મુજબ મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત **₹૯૦૩૮.૩૦ કરોડ** રહેશે. મહેસૂલી હિસાબ સાથે મૂડી હિસાબ અને ચોખ્ખો જાહેર હિસાબ ગણતરીમાં લેતાં વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ નો અંદાજ **₹૯૧૬.૮૭ કરોડ**ની એકંદર પુરાંત દર્શાવે છે.

(₹ કરોડમાં)

		વર્ષ ૨૦૨૩-૨૪ના અંદાજ
(૧)	એકત્રિત ફંડ	
	મહેસૂલી આવક	૨૦૭૭૦૯.૮૮
	મહેસૂલી ખર્ચ	૧૯૮૬૭૧.૫૮
	મહેસૂલી હિસાબ પર પુરાંત	(+) ૯૦૩૮.૩૦
	મૂડીની આવક	૮૫૬૩૦.૮૯
	લોન અને પેશગીઓ વગેરે સહિત મૂડી ખર્ચ	૯૭૯૦૨.૬૧
	મૂડી હિસાબ પર ખાધ	(-) ૧૨૨૭૧.૭૨
	સરવાળો (૧) એકત્રિત ફંડ (ચોખ્ખું)	(-) ૩૨૩૩.૪૨
(૨)	આકસ્મિક ફંડ (ચોખ્ખું)	-----
(૩)	જાહેર હિસાબ (ચોખ્ખો)	(+) ૪૧૫૦.૨૯
	સરવાળો: ચોખ્ખી લેવડ-દેવડ (૧+૨+૩)	(+) ૯૧૬.૮૭

માનનીય અધ્યક્ષશ્રી,

હવે, હું મારા અંદાજપત્રનો ભાગ-ખ રજૂ કરીશ.

સૂર્યમંદિર, મોઢેરા
સંસ્કૃતિ, સ્થાપત્ય અને સૌર ઉર્જાનો સુભગ સમન્વય